

Hogeschool Utrecht

B HBO - Rechten

Beperkte opleidingsbeoordeling

Samenvatting

In december 2019 is de bestaande hbo-bacheloropleiding HBO-Rechten van Hogeschool Utrecht bezocht door een visitatiepanel van NQA. De opleiding heeft een voltijd- en een deeltijdvariant.

Het panel beoordeelt beide varianten van de opleiding **positief**. De opleiding heeft de afgelopen jaren stevig geïnvesteerd in het opzetten van een vernieuwd curriculum. De opleiding heeft de banden met het werkveld op een goede manier aangehaald. Vanuit een proces van co-creatie tussen de opleiding en het werkveld is een sterk praktijkgericht curriculum opgezet. De opleiding kent een sterke verbetercultuur en heeft een werkwijze ontwikkeld waarbij ze al doende en lerende het nieuwe curriculum implementeert en tegelijkertijd optimaliseert: 'building the bridge as you walk on it'. Voor de voltijdvariant heeft dit geresulteerd in een mooi samenhangend programma met duidelijke leerlijnen en ruimte voor actuele thema's, zoals Legal Tech en Legal Design Thinking. Het programma en de leeromgeving van de flexibele deeltijdvariant is in de basis flexibel ontworpen en biedt een goede uitgangspositie om in de komende jaren uit te groeien tot een volledig flexibele opleiding.

Standaard 1: Beoogde leerresultaten

De voltijdvariant en de deeltijdvariant van de opleiding **voldoen** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. De opleiding HBO-Rechten heeft de beoogde leerresultaten inzichtelijk afgeleid van het landelijke opleidingsprofiel en heeft zich daarbij het thema digitalisering op een sterke manier toegeëigend. De beoogde leerresultaten voldoen aan de relevante nationale en internationale eisen. De opleiding heeft een sterke visie op de hbo-jurist. De aandacht voor het ontwikkelen van professionele houdingsaspecten is in aanzet een onderscheidend kenmerk van de opleiding, mits de opleiding erin slaagt om dit op meer expliciete en concrete wijze te vertalen naar het curriculum. Dit geldt in het bijzonder voor de deeltijdvariant van de opleiding. De opleiding is de afgelopen jaren sterk gegroeid in het zoeken van aansluiting met het werkveld, waardoor een waardevol proces van co-creatie op gang is gekomen.

De opleiding heeft de competenties en de BoKS op een goede manier vertaald naar leeruitkomsten en op basis hiervan een modulair onderwijsprogramma ontwikkeld voor de deeltijdvariant. Verdere flexibilisering kan bereikt worden door de leeruitkomsten minder direct te koppelen aan de casuïstiek en de inhoud van de modules, zodat de leeruitkomsten beter zijn te vertalen naar de eigen beroepspraktijk en er meer mogelijkheden ontstaan voor het inbrengen van leerwegaafhankelijk bewijs.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

De voltijdvariant en de deeltijdvariant van de opleiding **voldoen** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. De onderwijsprogramma's zijn sterk beroepsgericht en het werkveld is op een goede manier betrokken bij de ontwikkeling van de nieuwe curricula. Het docententeam is sterk betrokken bij de ontwikkeling van studenten en creëert een goede en veilige leeromgeving voor studenten.

Het programma van de voltijdvariant is mooi opgezet en sluit heel duidelijk aan bij de visie van de opleiding op de hbo-jurist en bij de beoogde leerresultaten. De drie leerlijnen zorgen voor een sterk samenhangend programma met een duidelijke niveau-opbouw over de jaren heen. De leerteams hebben de potentie om te zorgen voor grote leeropbrengsten. De eerste ervaringen zijn positief en het leren in leerteams kan in co-creatie met studenten verder ontwikkeld worden

De flexibele deeltijdvariant kent een inhoudelijk sterk onderwijsprogramma waarin de juridische kennis en (onderzoeks-)vaardigheden (BoKS) goed zijn verankerd. De leeromgeving is goed ingericht en biedt een goede basis voor het realiseren van de leeruitkomsten. Het onderwijsprogramma is in de basis flexibel ontworpen en is goed op weg om een flexibel onderwijsconcept neer te zetten. De leerovereenkomst zou hierbij meer benut kunnen worden als instrument om studenten te begeleiden bij het uitstippelen van hun eigen leerroute. De opleiding heeft een mooie blend van klassikaal leren, digitaal leren en ervaren leren neergezet, maar leunt in de praktijk op de klassikale onderwijsvormen. Het panel wil de opleiding uitdagen om het klassikale te beperken en de leerwegonafhankelijke onderwijsvormen, zoals digitaal onderwijs en het leren op de praktijkplek meer op de voorgrond te zetten. Het panel vindt de leerteams een verrijkende onderwijsvorm, en moedigt de opleiding aan om in overleg met studenten, te experimenteren met het inzetten van de leerteams op alternatieve manieren.

Standaard 3: Toetsing

De voltijdvariant en de deeltijdvariant van de opleiding **voldoen** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. De voltijdvariant van HBO-Rechten heeft een goed uitgedacht toetssysteem en maakt gebruik van een mooie mix van toetsvormen. De toetsing is sterk beroepsgericht en toont een mooie integratie van kennis en vaardigheden.

De deeltijdvariant zorgt voor een flexibele inrichting van het toetssysteem door studenten zelf regie te geven over hun toetsroute. Studenten kunnen kiezen wanneer ze welke toets doen. De opleiding biedt de toetsen hiertoe vier maal per jaar aan. De opleiding maakt vooral gebruik van portfolio's met beroepsproducten en deze vorm sluit goed aan bij het flexibele karakter van de opleiding. De opleiding bereidt zich voor op het invoeren van toetsen met leerwegonafhankelijk bewijs. Het aanpassen van de rubrics is een voorwaarde om hierin te kunnen slagen, omdat de rubrics nu sterk verweven met de inhoud en casuïstiek van de modules.

De opleiding HBO-Rechten kent een sterke kwaliteitscultuur en heeft de borging van de toetskwaliteit goed georganiseerd. De examencommissie houdt goed toezicht op de borging van de toetsing en voorziet het opleidingsmanagement adequaat van advies. Een belangrijke aanbeveling van de examencommissie is om de beoordeling van de eindwerken transparanter en navolgbaarder aan te pakken. Het panel ondersteunt de examencommissie hierin en meent dat de opleiding hier de komende tijd prioriteit aan zou moeten geven.

Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten

De voltijdvariant en de deeltijdvariant van de opleiding **voldoen** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. Studenten van de voltijdvariant tonen met hun afstudeerproducten aan dat zij de beoogde leerresultaten op het juiste niveau hebben gerealiseerd. Het werkveld vindt dat het niveau van afgestudeerden van de opleiding verbeterd is in de afgelopen jaren en beter aansluit bij de wensen van de beroepspraktijk. Het theoretische en juridische niveau van de eindwerken is goed, maar de eindwerken zijn nog niet erg praktijkgericht. De nieuwe afstudeeropzet geeft de opleiding de mogelijkheid om de praktijkgerichte oriëntatie van de opleiding nog beter tot uitdrukking te laten komen.

De studentproducten behorend bij de modules Bedrijf & Recht en Wonen & Consumenten van de deeltijdvariant zijn van goed niveau. De producten sluiten goed aan bij de beoogde leeruitkomsten en leveren een duidelijke bijdrage aan de beoogde leerresultaten.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Inleiding	7
Schets van de opleiding	9
Basisgegevens opleiding	11
Beoordeling NVAO-standaarden	12
Standaard 1 Beoogde leerresultaten	13
Standaard 2 Onderwijsleeromgeving	17
Standaard 3 Toetsing	26
Standaard 4 Gerealiseerde leerresultaten	29
Eindoordeel over de opleiding	31
Aanbevelingen	32
Bijlagen	33
1. Bezoekprogramma	34
2. Bestudeerde documenten	37
3. Curriculumoverzicht	38

Inleiding

Dit visitatierapport bevat de beoordeling van de voltijdvariant en deeltijdvariant van de bestaande bacheloropleiding HBO-Rechten van Hogeschool Utrecht. In opdracht van Hogeschool Utrecht en in overleg met de opleiding heeft NQA een visitatiepanel samengesteld. Voorafgaand aan de visitatie heeft de NVAO de samenstelling van dit panel goedgekeurd.

Het rapport beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel. Ook bevat het enkele aanbevelingen voor de opleiding. Het rapport is opgesteld conform het *Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs* (NVAO, 2018) en de *NQA Handleiding Opleidingsvisitaties Hoger Onderwijs 2019 Beperkte Opleidingsbeoordeling*. De beoordeling van de deeltijdvariant heeft plaatsgevonden volgens het Protocol *Beoordeling bestaande experimenten leeruitkomsten* (NVAO, april 2019).

De visitatie heeft plaatsgevonden op 11 en 12 december 2019. Het visitatiepanel bestond uit:

De heer mr. T.J.M. Joxhorst (voorzitter, domeindeskundige),
Mevrouw mr. P.J.M. van Exel (domeindeskundige)
Mevrouw M. Peters (werkvelddeskundige),
Mevrouw mr. dr. S.A.D.D. de Rooij (domeindeskundige),
De heer S. Hertel (student-lid).

De heer ir. A.B.C. Hoitink, auditor van NQA, trad op als auditor van het panel.

De opleiding HBO-Rechten is ingedeeld in de visitatiegroep HBO-Rechten groep 2. Afstemming tussen alle deelpanels heeft allereerst plaatsgevonden door de instructie die de panelleden krijgen met betrekking tot het beoordelingskader. De tussen Hobéon en NQA gekalibreerde criteria voor de beoordeling maken onderdeel uit van deze instructie. Daaraan voorafgaand is de afstemming geborgd door overlap in de bezetting tussen alle deelpanels. Daarnaast is, rekening houdend met het feit dat elke opleidingsbeoordeling een individuele beoordeling betreft, vanuit de overlap in de bezetting, waar relevant, voortschrijdend gereflecteerd op vorige bezoeken binnen deze visitatiegroep. De afstemming tussen de panels wordt verder geborgd door de ondersteuning van, zo veel mogelijk, dezelfde secretaris vanuit NQA en andere evaluatiebureaus en door de inzet van getrainde voorzitters.

Werkwijze panel en procesverloop

Voor de opleidingsbeoordeling heeft de opleiding een zelfevaluatie en bijlagen aangeboden. Voor de beoordeling van de gerealiseerde leerresultaten heeft het panel vijftien afstudeerdossiers van recent afgestudeerden bestudeerd. Deze vijftien dossiers zijn geselecteerd op basis van een groslijst van alumni van de afgelopen twee jaar. Bij de selectie is rekening gehouden met de variatie in studentwaardering zoals opgenomen in bijlage 2. Voor de deeltijdvariant zijn de moduleresultaten van twee representatieve modules uit het tweede studiejaar van vier studenten geselecteerd.

Centraal in de beoordeling stond het bezoek van het panel, bestaande uit deskundige peers. Ter voorbereiding op de visitatie is er een vooroverleg geweest. In dit overleg zijn de panelleden geïnstrueerd over de werkwijze van NQA en het NVAO-kader en zijn voorlopige bevindingen besproken. Zowel tijdens het vooroverleg als tijdens de visitatie zijn bevindingen voortdurend

gedeeld. Tijdens het visitatiebezoek heeft het panel gesproken met diverse stakeholders van de opleiding, waaronder met studenten, docenten (examinatoren) en vertegenwoordigers van het werkveld en is het ter inzage gelegde materiaal bestudeerd (zie bijlage 2). Aan het einde van de tweede bezoeksdag is de door het panel verkregen informatie verwerkt tot een totaalbeeld en tot een voorlopig oordeel met argumentatie. Tijdens een afsluitende mondelinge terugkoppeling heeft de voorzitter van het panel het eindoordeel en belangrijke bevindingen meegedeeld aan de opleiding. Studenten en medewerkers van de opleiding zijn in de gelegenheid gesteld om het panel te benaderen buiten het bezoekprogramma om. Hiervan is geen gebruik van gemaakt.

Na het visitatiebezoek is een conceptrapportage opgesteld, die is voorgelegd aan het panel. Met de input van de panelleden is een tweede concept opgesteld, dat vervolgens ter controle op feitelijke onjuistheden is voorgelegd aan de opleiding. De panelleden hebben kennis genomen van de reactie van de opleiding en waar nodig zijn aanpassingen doorgevoerd. Vervolgens is het rapport definitief vastgesteld. Met alle (mondeling en schriftelijk) verstrekte informatie heeft het panel tot een weloverwogen oordeel kunnen komen.

Het visitatiepanel verklaart dat de beoordeling van de opleiding in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Utrecht, 11 maart 2020

Panelvoorzitter

mr. T.J.M. Joxhorst

Lead-auditor

ir. A.B.C. Hoitink

Schets van de opleiding

De opleiding HBO-Rechten van Hogeschool Utrecht bestaat sinds 2003 en maakt onderdeel uit van het Instituut voor Recht. De opleiding kent een voltijdvariant en een deeltijdvariant. De voltijdvariant heeft één afstudeerrichting: HBO-Rechten (HBR). De deeltijdvariant heeft drie afstudeerrichtingen: HBR, Kandidaat-Gerechtsdeurwaarder (GDW) en Register Notarisklerk (RNK). De afstudeerrichting GDW is uniek in Nederland. De afstudeerrichting RNK wordt vanwege teruglopende belangstelling afgebouwd.

De twee opleidingsvarianten kennen elk een eigen onderwijsorganisatie. Er wordt tussen beide varianten samengewerkt op het gebied van internationalisering, didactiek en toetsing. Docenten van de voltijd- en deeltijdvariant werken daarnaast regelmatig samen aan de ontwikkeling en uitvoering van onderwijs. Twee keer per jaar vindt er een instituutsbreed overleg plaats rond een gemeenschappelijk thema, zoals 'digitalisering en recht'.

Voltijdprogramma

De voltijdvariant HBR kent een stabiele instroom. Momenteel zijn er ruim 900 studenten ingeschreven. De voltijdvariant wordt aangestuurd door een opleidingsmanager en een propedeuse-teamleider, die beide lid zijn van het managementteam van het Instituut voor Recht. De voltijdvariant heeft een eigen docententeam van 31 fte.

Deeltijdprogramma

De deeltijdvariant doet mee aan de landelijke Pilot Flexibilisering Deeltijdonderwijs (experiment leeruitkomsten). Het Instituut voor Recht heeft een Leven Lang Leren-team (het 'LLL-team') samengesteld dat verantwoordelijk is voor de flexibilisering van het deeltijdonderwijs. Het LLL-team heeft een geïntegreerd curriculum ontworpen voor de deeltijdvariant van HBO-Rechten (afstudeerrichtingen HBR, GDW en RNK) en de deeltijdopleiding Sociaal Juridische Dienstverlening (SJD). De deeltijdvariant wordt aangestuurd door een opleidingsmanager, die verantwoordelijk is voor het gehele LLL-team van het Instituut voor Recht. De deeltijdvariant heeft een eigen docententeam van 7 fte.

Ontwikkelingen in de opleiding

Vanuit het HU-brede programma Onderwijsinnovatie is de afgelopen jaren gewerkt aan een herontwerp van het curriculum van beide opleidingsvarianten. In 2017-2018 werd het eerste studiejaar voor het eerst in de nieuwe vorm aangeboden. Ten tijde van de visitatie is het nieuwe curriculum geïmplementeerd in de eerste drie studiejaar. In het vierde jaar studeren studenten nog volgens het aflopende curriculum.

Terugblik vorige visitatie

De opleiding laat in de zelfevaluatie zien dat de aanbevelingen van de visitatiecommissie in 2014 zijn opgepakt. Dit heeft geleid tot de volgende ontwikkelingen:

- De beoogde leerresultaten van de specialisatie GDW zijn afgestemd op de beoogde leerresultaten van HBR;
- Het gebruik van *blended learning* is één van de uitgangspunten van het nieuwe curriculum;
- De opleiding is een nieuwe koers ingeslagen ten aanzien van het onderzoekend vermogen. De methode *Legal Design Thinking* wordt gebruikt om studenten te leren om innovatieve, creatieve en passende oplossingen te vinden voor juridische problemen in

de beroepspraktijk. Het maken van beroepsproducten met een degelijke methodische onderbouwing staat daarbij centraal.

- De opleiding heeft gewerkt aan het duidelijker en transparanter vastleggen van de eindbeoordeling van examinatoren.
- De opleiding heeft de positie van de examen- en toetscommissie versterkt.
- De opleiding heeft veel aandacht gegeven aan de ontwikkelingen in de beroepspraktijk en vertegenwoordigers van de beroepspraktijk betrokken bij de ontwikkeling van het nieuwe curriculum.

Het panel is van mening dat de opleiding de aanbevelingen adequaat heeft opgepakt en heeft gebruikt om de opleiding verder te verbeteren. Het panel constateert een duidelijke ontwikkeling van de opleiding ten aanzien van de verbeterpunten, ten opzichte van de vorige visitatie.

Leeswijzer

In het vervolg van deze rapportage beschrijft het panel haar bevindingen, overwegingen en conclusies. Het rapport beschrijft generiek wat voor beide varianten geldt en geeft vervolgens specifieke informatie over de voltijd- en de deeltijdvariant, onderverdeeld naar de verschillende standaarden. Aan het einde van het rapport geeft het panel enkele aanbevelingen aan de opleiding.

Basisgegevens opleiding

Naam opleiding in CROHO	B HBO-Rechten
Oriëntatie en niveau	hbo, bachelor
Graad	Bachelor of Laws
Aantal studiepunten	240 EC
Afstudeerspecialisaties	n.v.t.
Locatie	Utrecht
Onderwijstaal	Nederlands
Variant	Voltijd en Deeltijd
Registratie nummer in CROHO	39205

Beoordeling NVAO-standaarden

Standaard 1 Beoogde leerresultaten

De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.

Conclusie

De voltijdvariant en de deeltijdvariant van de opleiding **voldoen** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. Het panel concludeert dat de beoogde leerresultaten inzichtelijk zijn afgeleid van het landelijke opleidingsprofiel. De opleiding heeft het thema 'digitalisering' uit het landelijke opleidingsprofiel goed vertaald naar het opleidingsprofiel. De beoogde leerresultaten zijn gekoppeld aan de Dublin Descriptoren en zijn goed afgestemd op de behoeften van het beroepenveld. Het panel vindt het (internationale) hbo-niveau en de oriëntatie van de opleiding voldoende aangetoond.

De opleiding hecht veel waarde aan de ontwikkeling van professionele houdingsaspecten. Het panel vindt dit in aanzet een onderscheidend kenmerk en meent dat de opleiding het ontwikkelen van professionele houdingsaspecten nog verder kan vertalen naar het onderwijsprogramma. Het panel vindt dat de opleiding de afgelopen jaren is gegroeid in het zoeken van aansluiting met het werkveld. Het ontwerpen van onderwijs in co-creatie met het werkveld ziet het panel terug in hoe de opleiding omgaat met de werkveldcommissie, in de inzet van innovatieteams en in de toegenomen rol van beroepsproducten in de opleiding.

De opleiding heeft een duidelijke visie en heldere ontwerpkeuzes ontwikkeld om het deeltijdonderwijs te flexibiliseren. De opleiding heeft de competenties en de BoKS op een goede manier vertaald naar leeruitkomsten en op basis hiervan een modulair onderwijsprogramma ontwikkeld. De leeruitkomsten van de flexibele deeltijdvariant zijn direct gekoppeld aan de inhoud en casuïstiek van de modules. Dit beperkt de mogelijkheden voor het inbrengen van leerwegaafhankelijk bewijs door de studenten. Het panel raadt de opleiding aan om de leeruitkomsten waar nodig aan te passen, zodat studenten ze beter kunnen vertalen naar de eigen beroepspraktijk.

Onderbouwing

Beroepsvisie en profilering

De opleiding HBO-Rechten leidt studenten op tot hbo-jurist. De opleiding heeft de visie op het beroepsprofiel opnieuw geformuleerd in 2015, in samenspraak met het werkveld. Dit heeft geleid tot het beroepsprofiel van de 'Utrechtse hbo-jurist':

De professional die de opleiding HBO-Rechten van Hogeschool Utrecht heeft gevolgd, beschikt over een brede juridische kennis en combineert praktische (juridische) vaardigheden met een flexibele oplossingsgerichte houding. Met zijn praktijkgerichte instelling is hij uitstekend in staat aan te sluiten bij de behoeften van de beroepspraktijk. Hij beschikt over goede communicatieve vaardigheden en weet de juridische invalshoek te combineren met andere methoden die tot een oplossing kunnen leiden. Hij is in staat snel nieuwe kennis en vaardigheden toe te passen.

De opleiding profileert zich door het accent te leggen op het ontwikkelen van een professionele houding. De opleiding heeft hiervoor gekozen na consultatie van het beroepenveld. Daaruit bleek dat een goede hbo-jurist zich niet alleen kenmerkt door een stevige juridische basis en

vaardigheden, maar ook door een professionele houding. De opleiding heeft dit vertaald naar een set van professionele houdingsaspecten (PHA's) die centraal staan in het onderwijs: de Utrechtse hbo-jurist is *communicatief, oplossingsgericht, organisatiesensitief, flexibel en proactief, en leer- en ontwikkelgericht*. In de voltijdvariant is een aparte leerlijn ingericht waarin studenten PHA's ontwikkelen. In de deeltijdvariant is het aanleren van een professionele houding een geïntegreerd onderdeel van het curriculum.

Het panel is positief over de keuze van de opleiding om zich te profileren aan de hand van de professionele houdingsaspecten. Uit de gesprekken met studenten maakt het panel echter op dat de PHA's nog duidelijker onderdeel kunnen worden van het curriculum. Vooral voor deeltijdstudenten zijn de PHA's niet altijd een herkenbaar onderdeel van het onderwijs. Het panel moedigt de opleiding aan om de vertaling van de PHA's in het curriculum verder uit te werken, zodat dit met recht een onderscheidend kenmerk van de opleiding wordt.

Het panel ziet verder dat de opleiding een duidelijke visie op digitalisering heeft gecreëerd en adequaat reageert op de toegenomen aandacht voor Legal Tech in het landelijke opleidingsprofiel. De opleiding doet dit door expliciet aandacht te geven aan digitale vaardigheden in het curriculum. Daarnaast heeft de opleiding een kwartiermaker digitalisering aangesteld die verantwoordelijk is voor het verder implementeren van digitalisering in het curriculum.

Afstemming met het werkveld

De opleiding heeft een werkveldcommissie die de opleiding adviseert over de competenties en het onderwijsprogramma. Tijdens de herziening van het curriculum heeft de opleiding de werkveldcommissie uitgebreid met een innovatiepanel, bestaande uit professionals, alumni en studenten. Het panel merkt op dat zowel het innovatiepanel als de werkveldcommissie actief betrokken zijn bij het ontwerpen van het nieuwe curriculum. Het panel raadt de opleiding aan om ook na de herziening van het curriculum deze werkwijze te continueren. Daarnaast is het bedrijfsleven als co-creator bij de praktijklijn in het voltijdonderwijs betrokken. Het panel vindt dit goede voorbeelden van co-creatie met het werkveld en constateert tot tevredenheid dat deze werkwijze heeft geleid tot een sterk beroepsgericht curriculum met een grote rol voor (authentieke) beroepsproducten.

HBO-Rechten: voltijdvariant

Leerresultaten

De opleiding heeft de beoogde leerresultaten afgestemd op het landelijke opleidingsprofiel. De competenties uit het landelijke profiel sluiten aan bij de Dublin Descriptoren en de landelijke hbo-bachelorstandaard (NLQF-6). Het landelijke opleidingsprofiel van HBO-Rechten kent vijf competenties en een *Body of Knowledge and Skills* (BoKS). De opleiding heeft de vijf landelijke competenties leidend gemaakt voor de inrichting van het onderwijs. Deze competenties zijn:

- Analyseren
- Adviseren
- Beslissen
- Belangen behartigen
- Organiseren

Het panel constateert op basis van het onderwijsbeleidsdocument van de opleiding dat de competenties uit het landelijke opleidingsprofiel op een duidelijke manier zijn uitgewerkt in een

competentieset.¹ De opleiding heeft de rechtsgebieden uit de BoKS gekoppeld aan veertien beroepstaken. Deze beroepstaken zijn gebaseerd op vier beroepsrollen die van belang zijn voor een hbo-jurist: *adviseur*, *vertegenwoordiger*, *beslisser* en *coördinator*. De opleiding heeft samen met het werkveld een uitwerking gemaakt van de beroepsproducten die bij deze beroepsrollen en beroepstaken passen. Bij de uitwerking van de competenties en de BoKS gaat de opleiding uit van een niveauontwikkeling aan de hand van drie beheersingsniveaus: *basisniveau* (jaar 1), *gevorderd niveau* (jaar 2) en *startbekwaam* (jaar 3 en 4).

Naast de aandacht voor het ontwikkelen van een professionele houding, legt de opleiding de nadruk op het leren vanuit beroepstaken en het ontwikkelen van het onderzoekend vermogen. De opleiding heeft deze drie aandachtspunten, de competenties en de BoKS uitgewerkt tot drie leerlijnen die in ieder jaar terugkomen: een praktijklijn (professionele houding), een kennis- en vaardighedenlijn (beroepstaken) en een juridische (onderzoeks)vaardighedenlijn (onderzoekend vermogen).

Het panel vindt dat de opleiding de competenties en de BoKS uit het landelijke opleidingsprofiel op een goede manier heeft vertaald naar een eigen opleidingsprofiel, met duidelijke accenten op de professionele houding, het leren vanuit beroepstaken en het ontwikkelen van onderzoekend vermogen. Het panel ziet ook dat taalvaardigheid in de gehele competentieset terugkomt. Het panel vindt daarnaast dat de opleiding op passende wijze aandacht biedt aan de internationale context van het juridische vakgebied.

HBO-Rechten: flexibele deeltijdvariant

Het Instituut voor Recht (IvR) heeft een ontwerpkader geformuleerd dat de flexibilisering van *onderwijs*, *toetsing* en *instroom en doorstroom* in het onderwijsprogramma faciliteert. Het onderwijsprogramma moet ruimte bieden om snel te kunnen reageren op veranderingen in de samenleving of in het recht en veranderingen ten aanzien van de eisen die door de beroepspraktijk aan de beginnende professional gesteld worden. Daarnaast is het ontwerp van een flexibel onderwijsprogramma gebaseerd op samenwerking tussen de opleidingen HBR en SJD. Het panel leidt uit het onderwijsbeleidsdocument van de flexibele deeltijdopleidingen van het IvR af dat de ontwerpkaders zorgvuldig tot stand gekomen zijn en aansluiten bij de HU-visie op flexibel onderwijs.

De opleiding heeft de gemeenschappelijke taakgebieden van de SJD'er en de HBO-jurist als vertrekpunt genomen. Op basis van deze taakgebieden is een casco van onderwijsmodules gebouwd, dat aan de opleidingscompetenties en de BoKS is gekoppeld. Daarbij heeft de opleiding ook gekeken naar de eigenheid van de uitstroomprofielen GDW en RNK. GDW kent één aanvullende, beroepsspecifieke competentie: *professioneel samenwerken*. RNK heeft als aanvullende, beroepsspecifieke competentie: *conflict hanteren*.

Anders dan bij de voltijdvariant kent de flexibele deeltijdvariant twee competentieniveaus: niveau 1 (propedeuse) en het eindniveau. De opleiding wil hiermee de volgordelijkheid in het programma minimaliseren. Het panel is het met de opleiding eens dat dit de leerwegaafhankelijkheid van het curriculum bevordert. De opleiding heeft de competenties en de BoKS vervolgens vertaald in leeruitkomsten per module. Dit wordt, naar grote tevredenheid van het panel, gedaan volgens een proces van co-creatie met het werkveld.

---

¹ De Utrechtse HBO-Jurist. Onderwijsbeleidsdocument HBO-Rechten voltijd 2019.

Het panel maakt uit het onderwijsbeleidsdocument en de gesprekken op dat de opleiding een goed ontwerpproces heeft opgezet, waarbij al doende verbeteringen in gang worden gezet. De opleiding gebruikt leeruitkomsten om daarmee leerwegaafhankelijke toetsing (LOT) en het inbrengen van leerwegaafhankelijk bewijs (LOB) mogelijk te maken. De leeruitkomsten zijn in overleg met de werkveldcommissie tot stand gekomen en beschrijven wat een student aan het einde van een module binnen een bepaalde context moet kunnen en weten en op welk niveau. De modules en leeruitkomsten hebben een omvang van 15 EC.

Het panel vindt dat de leeruitkomsten helder zijn geformuleerd en voldoen aan de eisen vanuit het experiment. De leeruitkomsten zijn representatief voor de eindkwalificaties van de opleiding en ontstaan in co-creatie met het werkveld. Het panel merkt op dat de leeruitkomsten direct gekoppeld zijn aan de inhoud en casuïstiek van de modules. Dit beperkt de mogelijkheden voor het bewijzen van leeruitkomsten met LOB, omdat het voor studenten lastig is om zulke specifieke leeruitkomsten te vertalen naar de eigen beroepspraktijk. Gezien de wens van de opleiding om LOB uit te werken, beveelt het panel de opleiding aan om de formulering van de leeruitkomsten aan te passen op dit punt.

Standaard 2 Onderwijsleeromgeving

Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.

Conclusie

De voltijdvariant en de deeltijdvariant van de opleiding **voldoen** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. De opleiding werkt vanuit de beoogde leerresultaten toe naar een nieuw curriculum voor beide varianten. De vernieuwing is tot ruim in het derde studiejaar doorgevoerd en de opleiding slaagt er goed in om een praktijkgericht en activerend curriculum in te richten. Het panel vindt dat de opleiding het werkveld hierbij goed betreft en moedigt de opleiding aan dit te blijven doen.

Het panel heeft waardering voor de docententeams van beide opleidingsvarianten. De teams bestaan uit goed geschoolde en betrokken docenten. Het panel vindt het sterk dat de docenten een veilige leeromgeving creëren en servicegericht zijn naar de studenten. De opleiding ondersteunt de docenten hierbij met gerichte bijscholing en training.

Het programma van de voltijdvariant is duidelijk opgezet en sluit aan bij de visie van de opleiding op de hbo-jurist. De drie leerlijnen, professionele houdingsaspecten, juridische kennis en vaardigheden (BoKS) en juridische onderzoeksvaardigheden, zorgen voor een structurele inbedding in het gehele programma en voor een sterk samenhangend programma met een duidelijke niveau-opbouw over de jaren heen. Het panel vindt de leerteams van toegevoegde waarde en constateert dat voor het leerteam leren specifieke expertise nodig is. De studiebegeleiding gaat doorgaans goed, maar de leeropbrengsten zijn afhankelijk van de samenstelling van het leerteam en van de individuele leerbegeleiders. Het panel beveelt de opleiding aan om het leerteam leren verder te ontwikkelen in co-creatie met studenten.

De flexibele deeltijdvariant kent een inhoudelijk sterk onderwijsprogramma waarin de juridische kennis en (onderzoeks-)vaardigheden (BoKS) goed zijn verankerd. Het ontwikkelen van professionele houdingsaspecten vindt meer geïntegreerd plaats in het curriculum. Gezien het belang dat de opleiding hieraan hecht, zou het panel meer structurele aandacht voor de ontwikkeling van professionele houdingsaspecten passend vinden. De leeromgeving is goed ingericht en biedt een goede basis voor het realiseren van de leeruitkomsten.

Het onderwijsprogramma is in de basis flexibel ontworpen. Het panel vindt dat de opleiding goed op weg is om een flexibel onderwijsconcept neer te zetten en moedigt de opleiding aan om het flexibele karakter verder te optimaliseren, zodat studenten ten volle gefaciliteerd worden om een eigen leerroute te doorlopen. De leerovereenkomst zou hierbij meer benut kunnen worden als instrument om studenten te begeleiden bij het uitstippelen van hun eigen leerroute. De opleiding heeft een mooie blend van klassikaal leren, digitaal leren en ervaren leren neergezet, maar leunt in de praktijk op de klassikale onderwijsvormen. Het panel wil de opleiding uitdagen om het klassikale te beperken en de leerwegaafhankelijke onderwijsvormen, zoals digitaal onderwijs en het leren op de praktijkplek meer op de voorgrond te zetten. Het panel vindt de leerteams een verrijkende onderwijsvorm, en moedigt de opleiding aan om in overleg met studenten, te experimenteren met het inzetten van de leerteams op alternatieve manieren.

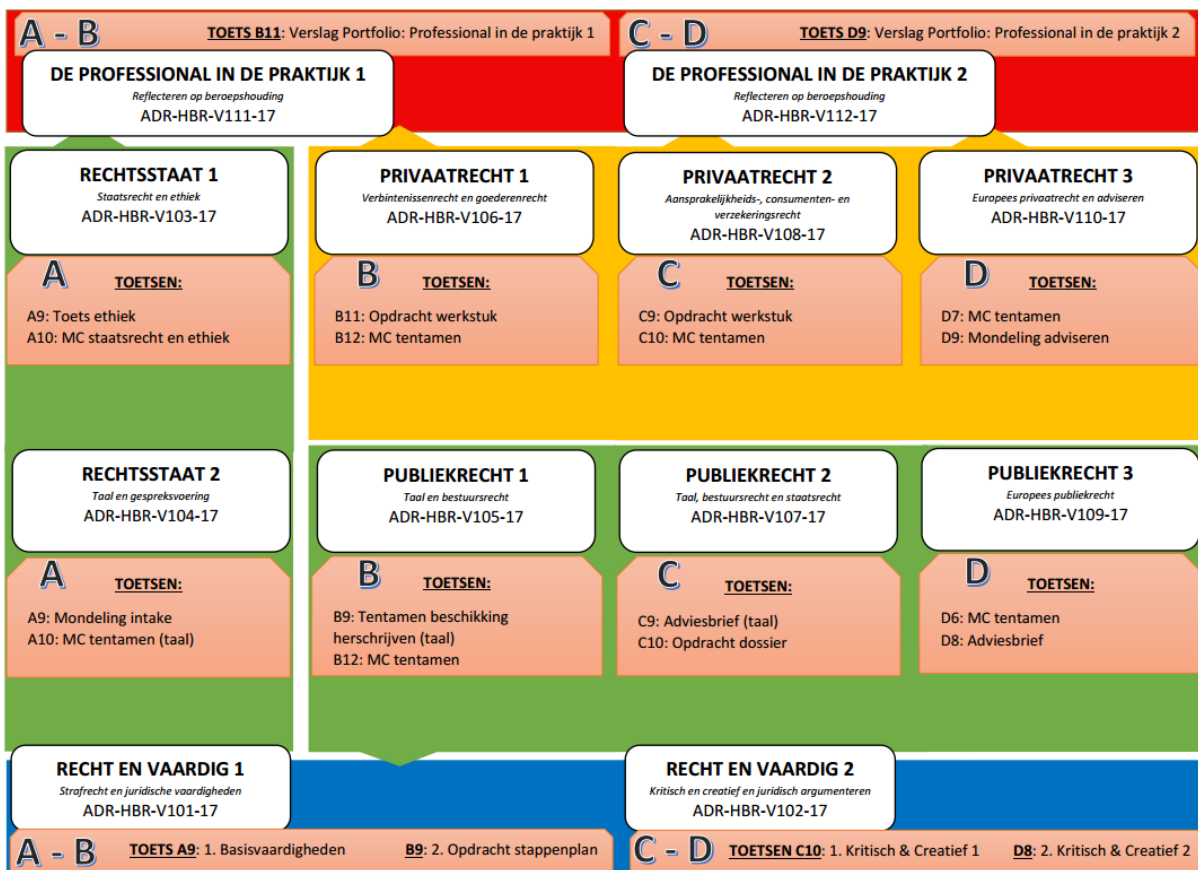
Onderbouwing

Beide varianten zijn in september 2017 gestart met het invoeren van een nieuw curriculum. Ten tijde van de visitatie zijn de eerste drie jaren van de nieuwe curricula ingevoerd en is het ontwerp voor het vierde jaar klaar. De opleiding heeft de vernieuwing gebaseerd op de ontwerpdimensies van de HU. Deze ontwerpdimensies hebben vijf pijlers: onderwijs in co-creatie met de beroepspraktijk, praktijkgericht onderzoek als kennisbasis, gepersonaliseerd leren, HU-didactiek en kwaliteit. Kenmerkend voor de HU-didactiek zijn ervaren leren, blended learning en het werken met leerteams van studenten.

HBO-Rechten: voltijdvariant

Opzet en inhoud programma

In het nieuwe curriculum leren studenten door te werken aan integrale beroepsproducten en beroepstaken, waarin kennis en vaardigheden samenkomen. Figuur 1 geeft een overzicht van het eerste studiejaar met de leerlijnen professionele vaardigheden (rood), kennis- en vaardigheden (geel/groen) en de juridische onderzoeksvaardigheden (blauw).

Figuur 1: Overzicht propedeuse HBR-voltijd (onderwijsbeleidsdocument HBO-Rechten voltijd 2019)

De professionele leerlijn

In deze leerlijn staat het ontwikkelen van professionele houdingsaspecten centraal. Dit gebeurt onder andere in de cursus Professional in de Praktijk en in de stages. Het onderwijs wordt gegeven in leerteams van acht studenten, onder begeleiding van een leerteambegeleider. Het

onderwijs wordt vormgegeven aan de hand van praktijkgerichte opdrachten, trainingen, interviews, presentaties en stage-opdrachten. In het onderwijs is ruimte ingebouwd voor (het leren) reflecteren en feedback geven en ontvangen.

De kennis- en vaardighedenlijn

Elke module in deze leerlijn is gekoppeld aan een specifiek rechtsgebied uit de BoKS. Dit rechtsgebied vormt het decor voor het onderwijs. Studenten werken aan concrete beroepstaken, die zijn afgeleid van typische beroepsrollen voor de hbo-jurist: adviseur, vertegenwoordiger, beslisser en coördinator. De theorie wordt aangeboden in hoor- en werkcolleges. Het panel constateert dat de koppeling van kennis en vaardigheden aan een specifiek rechtsgebied en concrete beroepstaken en -rollen zorgt voor betekenisvol onderwijs.

De juridische onderzoeksvaardighedenlijn

Studenten werken in het gehele onderwijsprogramma aan de ontwikkeling van juridische en onderzoeksvaardigheden. Het doel van deze leerlijn is dat studenten in het vierde jaar, als startbekwame professional, zelfstandig een passend juridisch beroepsproduct voor een opdrachtgever kunnen opleveren. In het eerste jaar ontwikkelen studenten juridische en onderzoeksvaardigheden op basisniveau in de cursus Recht en Vaardig en maken zij kennis met de methode van Legal Design Thinking. Het panel heeft interessante beroepsproducten gezien die studenten via de Legal Design Thinking-methode hebben gemaakt. Een voorbeeld daarvan is een opdracht voor eerstejaarsstudenten om jonge stagiairs van een advocatenkantoor op een toegankelijke manier kennis over strafrecht aan te bieden. Studenten zijn positief over de opdracht, omdat zij door de gebruikte methode creatief leren denken en hun juridische kennis leren vertalen naar een praktische situatie. In het tweede jaar werken studenten aan een plan van aanpak, dat uitmondt in een adviesrapport, een beroepsproduct en een presentatie. Als onderdeel van de stage in het derde jaar maken studenten een beroepsproduct voor de stageorganisatie. Met de onderbouwing van dit beroepsproduct tonen zij hun onderzoeksvaardigheden aan. Bij de afstudeeropdracht in jaar 4 werken studenten zelfstandig aan een juridisch onderzoek.

Bijlage 3 maakt de indeling van het onderwijs per leerjaar inzichtelijk. In de eerste twee studiejaar staat het verwerven van kennis en vaardigheden uit de BoKS centraal. In het derde en vierde jaar is er voldoende ruimte voor eigen profilering van studenten, naast de stage en het afstuderen.

Stages

Studenten lopen in het tweede jaar al een korte stage van 48 uur. Ter voorbereiding op deze eerste stage lopen studenten een dag mee met een derdejaarsstudent. Het panel heeft van studenten begrepen dat ze dit erg waarderen. Studenten zijn ook positief over de ervaring die zij met de 48-uursstage opdoen. Zij vinden het echter wel lastig om een stageplek te vinden, omdat niet alle bedrijven deze korte stage willen of kunnen accommoderen. Het panel heeft tot haar tevredenheid begrepen dat de opleiding dit ondervangt met alternatieve opdrachten.

De derdejaarsstage is door de opleiding opnieuw ingericht en duurt acht maanden, met een wekelijkse terugkomdag op school. Als onderdeel van het stage-onderwijs volgen studenten trainingen, zoals conflicthantering en interviewvaardigheden, en leerteambijeenkomsten gericht op interview. Het panel heeft van de opleiding begrepen dat de stage van tien naar acht maanden is ingekort, omdat het leereffect in de laatste maanden beperkt was. Van werkveldvertegenwoordigers en alumni heeft het panel gehoord dat zij deze keuze

onderschrijven. Studenten ronden de stage af met een portfolio van (beroeps)producten, waarmee ze aantonen dat ze de beoogde competenties hebben behaald. Drie van de vijf competenties (beslissen, organiseren, belangen behartigen) en de professionele houdingsaspecten worden door studenten met de stage op het eindniveau aangetoond. Het panel heeft gesproken met de eerste groep derdejaars studenten die op stage is gegaan. Het panel merkt op dat de studenten goed voorbereid op stage gaan, maar dat ze niet expliciet zijn voorbereid op het aantonen van het eindniveau voor drie van de vijf competenties. Het panel adviseert de opleiding om duidelijk te communiceren welke eisen de opleiding stelt aan de student, de praktijkbegeleider en de stage-opdracht om het eindniveau van de competenties beslissen, organiseren en belangen behartigen aan te kunnen tonen.

Een doorkijkje naar het vernieuwde jaar 4

Ten tijde van de visitatie had de opleiding het programma voor het vierde jaar in concept klaar. Dit zal met ingang van studiejaar 2020-2021 worden ingevoerd. In het vierde jaar is een profileringsruimte van 30 EC ingepland, waarin studenten een minor kunnen volgen of een periode in het buitenland kunnen studeren. De opleiding biedt zelf vier juridische minors aan: Recht en procespraktijk, Recht en publieke sector, Recht en bedrijf en EU Law en Human Rights. Studenten mogen ook een minor bij andere (HU-)opleidingen volgen. Daarnaast werken studenten in het nieuwe afstudeerprogramma aan een adviesopdracht uit de beroepspraktijk (30 EC). De afstudeeropdracht bestaat uit vier elementen: een beroepsproduct, een juridische/methodische onderbouwing, een mondelinge presentatie van het beroepsproduct en een reflectieverslag. Voorbeelden van passende beroepsproducten zijn volgens de opleiding een adviesbrief, een complexe dagvaardingsparagraaf over het gebruik van buitengerechtelijke incassokosten, een checklist voor een verkopende makelaar of een stappenplan voor gerechtelijke procedures.

Het panel constateert dat de opzet van de drie leerlijnen goed aansluit bij de visie van de opleiding. De leerlijnen zorgen voor structurele inbedding van de professionele houdingsaspecten, de juridische kennis en vaardigheden (BoKS) en de juridische onderzoeksvaardigheden in het gehele programma. Hierdoor ontstaat een sterk samenhangend programma met een duidelijke niveau-opbouw over de jaren heen. Het panel merkt wel op dat de aandacht voor professionele houdingsaspecten op papier heel duidelijk is, maar in de praktijk niet altijd even zichtbaar is voor studenten. De opleiding zou het belang van de professionele houdingsaspecten nog verder kunnen expliciteren en communiceren.

Didactisch concept, onderwijsvormen en studiebegeleiding

Het nieuwe programma is gebaseerd op de HU-didactiek waarin veel aandacht is voor ervaren leren, blended learning en het werken met leerteams van studenten. Het onderwijs wordt niet alleen klassikaal en face-to-face aangeboden, maar in combinatie met digitale werkvormen, leren op de werkplek en leren in leerteams. In 2019 is de digitale leeromgeving Canvas ingevoerd. Het panel constateert aan de hand van inzage in de onderwijsmaterialen in Canvas en de gesprekken met studenten dat het aandeel van blended learning nog beperkt is. Het panel moedigt de opleiding aan om hier de komende jaren in te investeren.

De leerteams zijn in september 2017 ingevoerd in jaar 1 bij de cursus Professional in Praktijk en een jaar later bij hetzelfde onderdeel in jaar 2. Vanaf september 2019 werken studenten in de stageperiode ook in leerteams en vanaf 2020 worden de leerteams ook bij het afstuderen ingevoerd. De leerteams bestaan uit acht studenten die minimaal één studiejaar bij elkaar blijven. De leerteams worden begeleid door een docent. Deze leerteambegeleider treedt ook op als

studieloopbaanbegeleider van het leerteam. In de leerteams staat het leren van elkaars ervaringen centraal. Studenten delen en bespreken ervaringen die betrekking hebben op hun beroepsoriëntatie en beroepshouding. Op deze wijze werken ze aan een eigen professionele identiteit. Daarnaast werken studenten binnen de leerteams samen aan opdrachten en volgen ze gezamenlijk werk- en hoorcolleges.

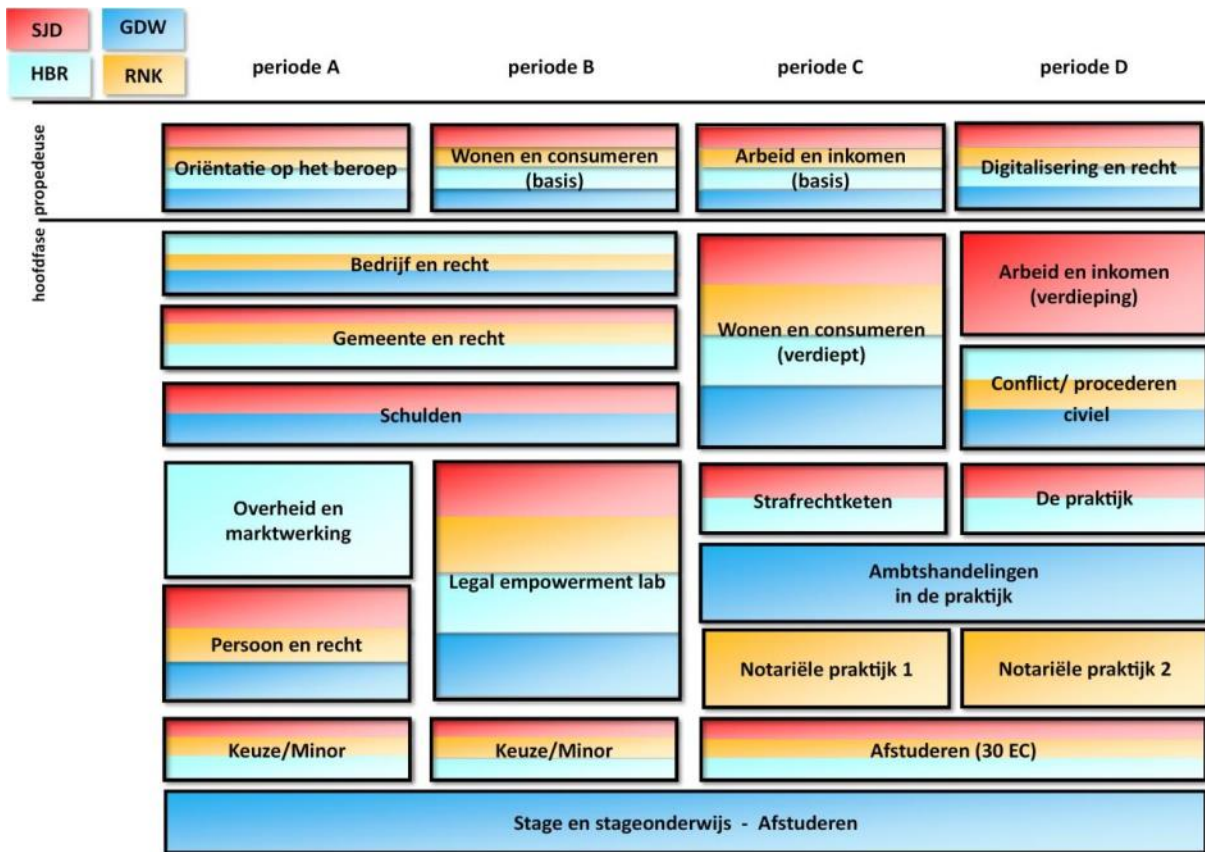
De invoering van leerteams vraagt een meer coachende rol van docenten. Het docententeam heeft in 2019 scholing gekregen in didactisch coachen. Recent is een uitgebreider professionaliseringstraject voor leerteambegeleiders gestart. De leerteambegeleiders komen daarnaast meerdere keren per jaar bijeen voor onderlinge afstemming en intervisie.

Het management en de docenten geven aan dat de leerteams van toegevoegde waarde zijn voor de opleiding. De leerteams maken korte lijnen tussen docent en student mogelijk. Daardoor kan de opleiding beter sturen op het ontwikkelen van professionele houdingsaspecten en op de studieloopbaanbegeleiding. Ook studenten zijn over het algemeen tevreden over de leerteams. Zij vinden dat het leerteam een prettige omgeving creëert om van elkaar te leren en ook zijn zij positief over het gezamenlijk werken aan opdrachten binnen het team. De ervaringen hangen wel af van de samenstelling van de leerteams, de match tussen studenten en leerteambegeleider en van de deskundigheid van de leerteambegeleider. Studenten geven de voorkeur aan een leerteam met een stabiele samenstelling gedurende het jaar en over de jaren heen. Dit is in de praktijk lastig te realiseren, vanwege uitval van studenten en andere organisatorische bijkomstigheden. Het panel heeft van studenten begrepen dat leerteams soms ook zonder begeleider werken, maar dat dit in de praktijk niet altijd goed werkt. Het panel ziet grote potentie in het gebruik van de leerteams. De leerteams bieden een veilige leeromgeving en sterke mogelijkheden voor passende studieloopbaanbegeleiding. De leerteams hebben een goede plaats in het nieuwe curriculum gekregen, maar de uitvoering dient nog verder te worden geoptimaliseerd. Het panel geeft de opleiding als aanbeveling mee om de leerteams in gezamenlijkheid met de studenten verder te ontwikkelen.

HBO-Rechten: flexibele deeltijdvariant

Opzet en inhoud programma

Kenmerkend voor de flexibele deeltijdvariant is dat studenten zelf hun leertempo en leertraject kunnen bepalen. Om individuele leertrajecten zoveel mogelijk te faciliteren biedt de deeltijdopleiding een blended leeromgeving waarin het onderwijs zowel klassikaal als digitaal wordt aangeboden. Studenten leren zowel door zelf ervaringen op te doen in de praktijk als in een geconstrueerde omgeving, waarin de praktijk via cases en gastsprekers naar binnen wordt gehaald. De figuur hieronder toont een overzicht van de programma-inhoud voor de deeltijdvariant van de opleiding met de afstudeerrichtingen HBR, GDW en RNK en de deeltijdopleiding SJD. In bijlage 3 zijn de programma-inhouds van de drie afstudeerrichtingen afzonderlijk aangegeven met de bijbehorende competenties van de opleiding.

Figuur 2: Gemeenschappelijke casco juridische deeltijdopleidingen Instituut voor Recht
(Onderwijsbeleidsdocument Flexibele deeltijdopleidingen Instituut voor Recht)

De flexibele deeltijdvariant van de opleiding bestaat uit modules van 15 EC. De propedeuse kent vier modules van 15 EC en is gelijk voor alle afstudeerrichtingen. In de hoofdfase volgen studenten ook modules van 15 EC. Studenten van de afstudeerrichtingen HBR en RNK hebben in de hoofdfase een profileringsruimte en een afstudeertraject van elk 30 EC. Studenten van de afstudeerrichting GDW hebben deze profileringsruimte niet, zij lopen in het afrondende jaar stage bij een gerechtsdeurwaarderskantoor en combineren dit met een afstudeertraject. Deze stage is wettelijk verplicht. Tijdens de stage is de student benoemd en beëdigd als toegevoegd Kandidaat-Gerechtsdeurwaarder.

Het panel maakt uit de cursusomschrijvingen en het onderwijsmateriaal op dat de opleidingscompetenties en de juridische kennis en (onderzoeks-)vaardigheden (BoKS) goed zijn vertaald naar de modules. Het panel vindt het onderwijsprogramma inhoudelijk sterk en van een goed niveau. Ook in de deeltijdvariant ziet het panel nadrukkelijk de aandacht voor digitalisering en Legal Tech, zoals in de module Digitalisering en Recht.

Ten tijde van de visitatie was het afstuderen van de deeltijdvariant nog in ontwikkeling. Binnen het afstudeerprogramma (30 EC) zullen de opleidingscompetenties Analyseren en Adviseren op eindniveau getoetst worden. In het afstudeerprogramma staat een vraag uit de juridische beroepspraktijk centraal. De student maakt relevante beroepsproducten om deze vraag op te lossen, waarbij in ieder geval een praktijkadvies voor een organisatie gemaakt moet worden. Het panel vindt deze wijze van afstuderen passen bij het praktijkgerichte en flexibele karakter van de opleiding.

Instream, onderwijsovereenkomst en leerroutes

De opleiding is toegankelijk voor studenten met een havo- of mbo-diploma. De opleiding trekt studenten met een diverse achtergrond: administratief medewerkers van rechtbanken, medewerkers bij de politie, maar ook mensen zonder enige ervaring in het juridische werkveld. De succesfactor is volgens de opleiding niet gelegen in voorkennis en ervaring, maar in motivatie en discipline. De opleiding stuurt daarom in het voortraject op het goed informeren van de aankomende student en voor het zorgen van een goede match tussen de aankomende student en opleiding. Studenten zijn niet verplicht om een relevante werkplek te hebben bij aanvang van de studie. Wel verwacht de opleiding van studenten dat zij in staat zijn om beroepsproducten te leveren. Het panel heeft van studenten begrepen dat de studie ook zonder relevante werkplek te volgen is.

Studenten kunnen op twee momenten in het jaar instromen, in september en in februari. De opleiding vangt aan met een startmiddag om studenten wegwijs te maken in de (digitale) leeromgeving en kennis te laten maken met hun leerteam. Studenten van de september-instream starten met de module Oriëntatie op het beroep. Onderdeel van deze module is het opstellen van de onderwijsovereenkomst tijdens het eerste gesprek tussen de student en de studiebegeleider. Studenten die in februari instromen, kunnen de module Oriëntatie op het beroep niet direct volgen, omdat deze module alleen in september aangeboden wordt. Zij kunnen wel de toetsen leerwergonafhankelijk van deze module doen en zij stellen wel een onderwijsovereenkomst op met hun studiebegeleider.

De onderwijsovereenkomst heeft de vorm van een jaarplan, waarin onder andere staat welke modules de student gaat volgen, of de student modules zelfstandig wil volgen of gebruik gaat maken van de klassikale lessen en aan welk professioneel houdingsaspect de student wil werken. Het panel heeft uit het gesprek met studenten begrepen dat de inhoud van de onderwijsovereenkomst kan verschillen per studiebegeleider en nog geen leidend referentiepunt voor het eigen opleidingstraject. Zo is het kiezen van een professioneel houdingsaspect niet bij alle studenten onderdeel van de onderwijsovereenkomst. De onderwijsovereenkomst wordt jaarlijks geëvalueerd en bijgesteld in gesprek tussen de student en de studiebegeleider. De werkgever van de student kan betrokken worden bij het maken van een leerovereenkomst. Dit is echter in de praktijk nog niet voorgekomen, omdat studenten hun werkervaring nog niet structureel inzetten om leeruitkomsten te valideren.

Studenten kunnen een individueel traject volgen om de leeruitkomsten te behalen. Zij kunnen modules in een zelfgekozen leerroute doorlopen. Studenten kunnen ook besluiten om geen lessen te volgen en alleen de toetsen te maken. Op dit moment volgen de meeste studenten het standaardtraject, omdat het klassikale onderwijs maar eenmaal per jaar wordt aangeboden en voor verdieping van de lesstof zorgt. Studenten hebben nog geen gebruik gemaakt van het inbrengen van praktijkervaring om een leeruitkomst aan te tonen, in plaats van het volgen van een module. Wel volgen verschillende studenten de modules in een zelfgekozen volgorde. Ook gebruiken studenten wel eens eigen beroepsproducten om het portfolio bij een module te vullen. Een recent voorbeeld is een student die een zelfgemaakte dagvaarding heeft gebruikt voor het portfolio van de module Procederen civiel.

Het panel constateert dat het volgen van een persoonlijke leerroute nog een uitzondering is. De meeste studenten kiezen voor de standaard route door het programma. Het panel vindt dat de opleiding het volgen van individuele leerroutes meer kan stimuleren. Het panel raadt de opleiding

aan om de leerovereenkomst sterker in te zetten als instrument om persoonlijke leerroutes van studenten te faciliteren.

Blended learning

Bij de flexibele deeltijdvariant wordt blended learning ingezet als middel om een zo rijk mogelijke leeromgeving te creëren. De opleiding kent een mix van onderwijsvormen: klassikaal, digitaal en ervarend leren in de eigen praktijk. De samenstelling van de blend verschilt per module. Het klassikale leren bestaat voornamelijk uit trainingen, workshops en werkgroepen. Er zijn vrijwel geen hoorcolleges, wel is er af en toe een 'inspiratiecollege' over een relevant juridisch thema. Studenten van de specialisaties HBR, GDW, RNK en SJD volgen zoveel mogelijk gezamenlijk onderwijs, om een bredere kijk op het beroepsdomein te verkrijgen. Er is één dag per week een volle lesdag ingeroosterd. Het aantal klassikale lessen neemt af naarmate opleiding vordert. Studenten zijn positief over de meerwaarde die de klassikale lessen bieden naast de digitale leeromgeving. De keerzijde hiervan is dat deze meerwaarde zo groot is, dat het studenten ervan weerhoudt om modules volledig leerwegaafhankelijk te volgen.

Tijdens klassikale bijeenkomsten zijn regelmatig professionals uit de juridische praktijk aanwezig. Een voorbeeld is de forummiddag tijdens de module Oriëntatie op het beroep. Op deze middag gaan studenten in gesprek met vertegenwoordigers van relevante beroepen over zelfgekozen stellingen. Studenten zijn positief over de grote inbreng van het werkveld in het onderwijs en het panel beaamt dat dit een sterk punt is van de opleiding.

Het digitale leren wordt gefaciliteerd via de digitale leeromgeving Canvas. De opleiding maakt in plaats van hoorcolleges gebruik van kennisclips en webinars, die aangeboden worden via Canvas. In de module Digitalisering en Recht wordt bijvoorbeeld gebruik gemaakt van kennisclips. Het digitale leren is echter nog niet bij alle modules even ver ontwikkeld volgens het panel.

Het ervarend leren vindt vooral plaats door het maken van beroepsproducten op de werkplek. Het panel merkt op dat de transfer van kennis en ervaring veelal plaatsvindt vanuit de opleiding naar de werkplek en niet vanuit de werkplek naar de opleiding. Het panel meent dat de opleiding in het onderwijs meer gebruik kan maken van de kennis en ervaringen die studenten vanuit hun werkplek meebrengen.

Het panel constateert dat de opleiding in aanzet een goede blend gebruikt van klassikaal, digitaal en ervarend leren. De nadruk ligt nog vrij sterk op het klassikale leren. Het panel denkt dat doorontwikkeling van het digitaal en ervarend leren op de werkplek, ten goede kan komen aan de leerwegaafhankelijkheid van het onderwijsprogramma.

Leerteams

De flexibele deeltijdvariant maakt, net als de voltijdvariant, gebruik van leerteams. De roostering van de leerteams is aangepast aan de wensen van werkende studenten en deelname is niet verplicht. In de leerteams is aandacht voor studieloopbaanbegeleiding en het maken en bespreken van beroepsproducten voor de module uit het betreffende onderwijsblok. Naar aanleiding van studentevaluaties is er meer aandacht voor teamvorming binnen de leerteams, opdat een goede en veilige omgeving ontstaat om ervaringen te delen en van elkaar te leren.

Studenten geven aan dat de leerteams in het eerste studiejaar goed functioneren. Na de propedeuse zijn studenten minder tevreden over de leerteams. De samenstelling van de

leerteams verandert meestal na het eerste jaar, door uitval van studenten en vanwege het combineren van studenten uit de september- en februari-instroom. Studenten vinden het lastig om te wennen aan nieuwe teamleden en aan een andere leerteambegeleider. Na het eerste jaar zijn de leerteams deels begeleid en deels onbegeleid en functioneren ze doorgaans nog niet zo goed. De opleiding besteedt meer aandacht aan het geleidelijk overgeven van de regie over de leerteams aan studenten, bijvoorbeeld door studenten eerder een voorzittersrol in de begeleide leerteams te geven.

Docenten (VT en DT)

Uit het overzicht van het ingezette personeel maakt het panel op dat het docententeam zowel vakinhoudelijk als didactisch goed is onderlegd. Alle docenten worden geacht in 2021 over de HU-Basiskwalificatie Didactische Bekwaamheid (BDB) te beschikken. Het panel constateert dat de opleiding op schema ligt om aan dit streven te voldoen. Het docententeam kent langs verschillende wegen een goede verbinding met de praktijk. De meeste docenten werkten tot voor kort in de juridische beroepspraktijk. Daarnaast is een aantal docenten nog steeds werkzaam in de juridische praktijk, naast hun (kleine) aanstelling als docent. Deze docenten bekleden functies als advocaat, rechter, bedrijfsjurist of juridisch adviseur. Twee docenten zijn gepromoveerd en twee andere docenten werken aan de afronding van hun proefschrift. Het panel heeft waardering voor de professionaliseringsactiviteiten die de opleiding organiseert voor het docententeam, zoals het reeds genoemde professionaliseringstraject voor leerteambegeleiders. Volgens docenten sluiten de professionaliseringsmogelijkheden goed aan bij hun nieuwe rol als coach van het onderwijsproces.

De voltijdvariant werkt met kleinere deelteams: een propedeuseteam, een team jaar 2 en een team jaar 3&4. De deeltijd docenten vormen een eigen team, samen met de andere deeltijdopleiding van IvR. Er is langs verschillende lijnen afstemming tussen docenten van de verschillende teams in de voltijdvariant: via het stageoverleg, afstudeeroverleg en het leerteam/SLB-overleg. In deze overleggen vindt inhoudelijke afstemming en kalibratie plaats. Daarnaast zijn er vier expertdocenten, die elk de verantwoordelijkheid hebben over de ontwikkeling van een specifieke leerlijn binnen het curriculum (bedrijfsjuridisch, procespraktijk, bestuursrechtelijk en communicatieve vaardigheden). Deze expertdocenten zorgen voor afstemming tussen de voltijd- en deeltijdvariant en tussen de verschillende teams. Ten slotte werken voltijd- en deeltijd docenten op vakinhoudelijk niveau samen via het juristenoverleg, trainersoverleg of taaloverleg. Het panel vindt het positief dat de opleiding op deze wijze zorgt voor afstemming tussen de voltijd- en de deeltijdvariant.

Het panel heeft uit het zelfevaluatierapport en tijdens de gesprekken begrepen dat de werkdruk in de vernieuwde programma-opzet groter is geworden. Wel heeft de opleiding recent maatregelen genomen om de werkdruk voor docenten te verminderen door de toekenning van 7% administratietijd aan docenten. Het panel heeft van docenten gehoord dat zij de meeste ondersteunende en administratieve taken binnen de toegekende uren kunnen uitvoeren.

Standaard 3 Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Conclusie

De voltijdvariant en de deeltijdvariant van de opleiding **voldoen** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. Het panel vindt dat de voltijdvariant een goed uitgedacht toetssysteem heeft neergezet. De opleiding gebruikt een goede mix van toetsvormen. Het werkveld is op een goede wijze betrokken bij het ontwerpen van beroepsproducten en andere toetsen, waardoor de toetsing beroepsgericht is. Ook is het panel positief over de wijze waarop de opleiding het toetsen van kennis en vaardigheden weet te integreren.

Het toetssysteem van de deeltijdvariant heeft goede kenmerken van een leerwegonafhankelijk toetssysteem. Zo heeft de opleiding het aantal toetsen in de opleiding beperkt en kunnen studenten kiezen uit vier toetsmomenten. De portfoliovorm past goed bij een flexibele deeltijdopleiding. De opleiding bereidt zich voor op het invoeren van toetsen met leerwegonafhankelijk bewijs. Het panel ondersteunt dit voornemen en raadt de opleiding aan om de rubrics aan te passen om dit mogelijk te maken. De rubrics zijn nu sterk verweven met de inhoud en casuïstiek van de modules, waardoor studenten moeite hebben met het inbrengen van eigen praktijkervaring om de leeruitkomsten aan te tonen.

De opleiding heeft de borging van de toetskwaliteit goed georganiseerd. Het panel is positief over de kwaliteitscultuur die de opleiding kenmerkt en de standaardwerkwijze die gehanteerd wordt ten aanzien van toetsing. De examencommissie en toetscommissie voeren hun werk gedegen uit. De examencommissie heeft de verbeterpunten van het toetssysteem goed in het vizier en spreekt het opleidingsmanagement hierop aan. Het panel onderschrijft de bevindingen van de examencommissie dat het beoordelingssysteem van de eindwerken transparanter moet worden.

Onderbouwing

Toetssysteem van de voltijdvariant

Het Instituut voor Recht heeft in 2018 een nieuw toetsbeleid ontworpen op basis van het HU-toetskader. De opleiding heeft dit in 2019 verder uitgewerkt in het Toetsbeleid HBO-Rechten VT. Het toetsbeleid bevat concrete afspraken over de vertaling van de onderwijsvisie naar toetsing, de organisatie van toetsing en de borging van de toetskwaliteit.

Het toetsprogramma is afgestemd op het werken met beroepsrollen, -taken en -producten en is ingedeeld naar drie niveaus. Het opleidingsmanagement stelt jaarlijks het toetsprogramma vast in overleg met de examencommissie. Uit het jaarverslag van de examencommissie leest het panel af dat de examencommissie concrete adviezen geeft aan het opleidingsmanagement om het toetsprogramma te verbeteren. Een voorbeeld hiervan is het gebruik van het Zelcomodel (of vergelijkbaar instrument) om de niveauopbouw in het toetsprogramma inzichtelijker te maken.

Het panel vindt dat de opleiding het ontwikkelen van het nieuwe curriculum op goede wijze aangegrepen heeft om te komen tot aanpassing van het toetssysteem. Het panel is positief over de variatie aan toetsvormen die de opleiding gebruikt, zoals: (mondelinge) assessments, schriftelijke kennistoetsen, beroepsproducten, vaardigheidstoetsen, peer review, praktijktoetsen, portfoliotoetsen en leer- en reflectieverslagen. Alle cursussen kennen een combinatie van

toetsvormen. Het panel vindt dat de opleiding het toetsen van juridische kennis en vaardigheden op een goede manier combineert en integreert in toetsvormen als het beroepsproduct. Ook heeft het panel tot tevredenheid gemerkt dat werkvelddeskundigen actief betrokken zijn bij het ontwerpen van praktijkgerichte opdrachten en de vormgeving van beroepsproducten. Dit heeft zich vertaald naar beroepsgerichte toetsen, zoals het portfolio assessment Digitalisering en Recht.

Toetssysteem van de deeltijdvariant

De deeltijdvariant heeft het toetsbeleid van het lvR als uitgangspunt genomen voor het ontwerpen van een toetskader. Een belangrijk uitgangspunt is dat studenten zelf de regie over hun toetsroute kunnen voeren. De opleiding heeft het aantal toetsen beperkt tot twee à drie toetsen per module van 15 EC. Toetsen zijn altijd gekoppeld aan taakgebieden en context. In de propedeuse wordt kennis veelal getoetst met tentamens. Om de toepassing van kennis, vaardigheden en handelingsaspecten te toetsen, gebruikt de opleiding portfolio's. Elke module heeft vier toetsmomenten per jaar, waarvan studenten er twee mogen benutten. Studenten waarderen de vrijheid die hen dit geeft om een toetsmoment te kiezen dat past bij hun persoonlijke leerroute.

Studenten mogen (eigen) beroepsproducten in de portfolio's opnemen om leeruitkomsten aan te tonen. De opleiding heeft rubrics ontworpen die de studenten inzicht geven in hoe ze de leeruitkomsten kunnen aantonen. Studenten waarderen de rubrics, omdat ze houvast geven bij de invulling van het portfolio. Zij vinden de rubrics echter niet uitnodigend tot het inbrengen van de eigen praktijkervaring om leeruitkomsten aan te tonen, in plaats van het maken van de vastgestelde opdrachten of toetsen. De rubrics sluiten namelijk nauwgezet aan bij de casuïstiek van de leeromgeving, waardoor het voor studenten onduidelijk is aan welke criteria praktijkinbreng zou moeten voldoen en hoe deze beoordeeld zou worden. Het lukt studenten wel om opdrachten op de werkplek uit te voeren, maar nog niet om praktijkervaring in te brengen in plaats van het volgen van een module. In samenhang met de aanbeveling bij standaard 1 om de leeruitkomsten opnieuw tegen het licht te houden, raadt het panel de opleiding aan om de rubrics zo te formuleren dat deze niet alleen aansluiten bij de reguliere toetsvormen, maar ook het inbrengen van leerwegonafhankelijk bewijs door studenten faciliteren.

Borging van de toetskwaliteit

De voltijd- en deeltijdvariant hebben een gedeelde examencommissie en toetscommissie. De opleiding heeft een standaardwerkwijze voor examinatoren ontworpen. Belangrijke elementen in deze standaardwerkwijze zijn het toepassen van vier-ogenbeleid bij het beoordelen van toetsen, het gebruiken van een toetsmatrijs en kalibratie over de beoordeling. Binnen de verplichte BDB-cursus is aandacht voor het ontwerpen, uitvoeren en beoordelen van toetsen (Basis Kwalificatie Examinering). Daarnaast beschikken vijf docenten over een Senior Kwalificatie Examinering, waaronder de voorzitter van de examencommissie. De opleiding rapporteert na elke toetsperiode aan de examencommissie over het hanteren van deze standaardwerkwijze. Dit vormt de basis van de dialoog tussen het opleidingsmanagement en de examencommissie over de toetskwaliteit. In het jaarverslag van de examencommissie heeft het panel teruggezien dat dit een enkel geval tot nader onderzoek naar de kwaliteit van een specifieke toets heeft geleid. Het panel vindt dat deze standaardwerkwijze bijdraagt aan het creëren van een gezamenlijke kwaliteitscultuur.

De toetscommissie voert jaarlijks in opdracht van de examencommissie een onderzoek uit naar de kwaliteit van toetsen. In 2018 heeft de toetscommissie de toetsing van jaar 1 onderzocht en in

2019 de toetsing van jaar 2. Op basis van de uitkomsten van deze onderzoeken heeft de examencommissie verschillende aanbevelingen gegeven aan het opleidingsmanagement, zowel over verbetering van de toetsing als geheel als per beoordeelde module. Het panel constateert dat de borgingscommissies hun werk gedegen uitvoeren, scherpe analyses maken van de geleverde toetskwaliteit en het opleidingsmanagement van stevig en constructief advies voorzien.

Het panel heeft tot tevredenheid gehoord dat de opleiding wil investeren in de scholing van examinatoren in het toetsen met bewijs. De examencommissie heeft recent een training over leeruitkomsten afgerond. Dit vindt het panel van belang met oog op de ontwikkeling van LOT en LOB in de deeltijdvariant.

Borging van het eindniveau

De examencommissie heeft in 2019 een onderzoek gedaan naar de kwaliteit van de eindwerken van de voltijdvariant. Dit heeft tot diverse aanbevelingen geleid, zoals het vergroten van de transparantie bij het beoordelen van eindwerken. Het panel komt op basis van de eigen steekproef van eindwerken tot vergelijkbare bevindingen. In de beoordeling van de eindwerken is relatief veel aandacht voor de vorm, ten koste van aandacht voor de inhoud. De beoordeling en de totstandkoming van de becijfering kan inzichtelijker. De opleiding maakt geen gebruik van een rubric, of een vergelijkbaar instrument, om de beoordeling inzichtelijk te maken en ook is onduidelijk hoe de verschillende onderdelen meewegen tot het totaaloordeel van de examinatoren. Het panel vindt dat de opleiding meer moet investeren in een transparant beoordelingssysteem voor de eindwerken. De aanbevelingen van de eigen examencommissie kunnen volgens het panel als leidraad dienen bij het verbeteren van het beoordelingssysteem. Het panel raadt de opleiding daarom aan om deze aanbevelingen op te volgen.

De opleiding zorgt voor afstemming tussen de voltijd- en deeltijdvariant over de borging van het eindniveau via het overleg tussen de afstudeercoördinatoren van beide varianten. De afstudeercoördinatoren hebben overleg om de afstudeerproducten, -beoordelingscriteria en het niveau van de eindwerken van beide varianten op elkaar af te stemmen. Het panel is positief over deze werkwijze.

Standaard 4 Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd.

Conclusie

De voltijdvariant en de deeltijdvariant van de opleiding **voldoen** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. Op basis van de bestudering van afstudeerproducten van de voltijdvariant stelt het panel vast dat studenten van deze opleidingsvariant aantonen dat zij de beoogde leerresultaten hebben gerealiseerd. Dit blijkt ook uit de mening van alumni en werkveldvertegenwoordigers: afgestudeerde studenten zijn na het voltooien van de opleiding op het gewenste niveau inzetbaar in passende juridische functies. Het panel beoordeelt het theoretische en juridische niveau van de eindwerken over het algemeen als goed. De eindwerken zouden volgens het panel sterker verbonden mogen worden met de beroepspraktijk om de praktijkgerichte oriëntatie van de opleiding nog beter tot uitdrukking te laten komen.

Ten tijde van de visitatie waren er nog geen afstudeerwerken beschikbaar van studenten van de deeltijdvariant. Het panel heeft een selectie van tussenproducten bestudeerd en constateert dat deze producten van goed niveau zijn en aansluiten bij de leeruitkomsten en leveren een duidelijke bijdrage aan de beoogde leerresultaten.

Onderbouwing

HBO-Rechten: voltijdvariant

Afstudeerprogramma

Om een beeld te krijgen van de realisatie van de beoogde leerresultaten, heeft het panel gekeken naar eindwerken behorend bij het uitfaserende curriculum. Er zijn nog geen afstudeerders volgens de nieuwe afstudeeropzet. In het uitfaserende curriculum van het voltijdprogramma sluiten studenten de opleiding af met een praktijkgericht juridisch onderzoek en een daaruit voortvloeiend beroepsproduct voor een opdrachtgever. Het afstudeerprogramma staat beschreven in de *Studiewijzer afstuderen* en bestaat uit drie onderdelen: een onderzoeksplan, een onderzoeksrapport en een presentatie van het onderzoeksrapport en het beroepsproduct.

Gerealiseerd eindniveau

De opleiding heeft het panel een lijst met afgestudeerden van de laatste twee jaar overhandigd. Hieruit heeft het panel vijftien eindwerken geselecteerd: vijf uit studiejaar 2017-2018 en tien uit studiejaar 2018-2019. Bij de selectie is een evenwichtige verdeling gemaakt over voldoende, ruim voldoende en (zeer) goede eindcijfers. Het panel heeft de selectie van eindwerken met bijbehorende beoordelingen bestudeerd.

Het panel constateert dat de eindwerken over het algemeen meer theoretisch georiënteerd zijn dan praktijkgericht. De meeste eindwerken zijn te kenmerken als juridische scripties waarin een oplossing wordt gezocht voor een probleem uit de praktijk. Het panel heeft bijvoorbeeld de volgende, meer theoretisch georiënteerde, onderzoeksvraag gezien: *In hoeverre is het*

bescheiden opleggen van de time-outmaatregel te wijten aan het niet naar behoren meewerken door de jeugdige aan de tenuitvoerlegging van de GBM naar het oordeel van de kinderrechter, op grond van art. 77w Sr jo. art. 77wc Sr, gelet op jurisprudentie uit het tijdvak 2011 tot en met 2018? Van één eindwerk stelt het panel vast dat de beoogde leerresultaten onvoldoende zijn aangetoond. Het onderzoek kent een oppervlakkige inhoud en de aanbevelingen sluiten niet aan op de praktijk van de opdrachtgever.

De scripties hebben over het algemeen een uitgebreid en stevig juridisch kader, maar de verbinding met de beroepspraktijk is niet altijd even duidelijk aanwezig. Het panel meent dat dit met oog op de praktijkgerichte oriëntatie van de opleiding meer in evenwicht gebracht zou mogen worden. Het panel raadt de opleiding daarom aan om de eindwerken nadrukkelijker te verbinden met de beroepspraktijk. De nieuwe afstudeeropzet leent zich hier volgens het panel goed voor.

Bepaling van het gerealiseerde eindniveau in het nieuwe curriculum

In het nieuwe curriculum worden de competenties adviseren en analyseren op eindniveau getoetst aan de hand van een portfolio en een assessment. De competenties beslissen, organiseren en belangen behartigen worden in het nieuwe curriculum tijdens de stage in jaar 3 op eindniveau getoetst worden. De stage krijgt daarmee een belangrijke rol bij het bepalen van het gerealiseerde eindniveau van studenten. Het panel constateert dat de stage hiermee feitelijk een belangrijk onderdeel van het afstuderen wordt, omdat hiermee drie competenties op eindniveau worden getoetst. Het panel raadt de opleiding aan om de stage nadrukkelijk onderdeel te maken van het afstudeerprogramma en een coherent beoordelingssysteem op te stellen voor zowel de stage, als het afstudeerportfolio en het assessment.

Mening alumni en werkveld

Werkveldvertegenwoordigers zijn tevreden over het functioneren van afgestudeerden HBO-Rechten van Hogeschool Utrecht. Het niveau van de afgestudeerde studenten is goed en ze zijn snel inzetbaar als hbo-jurist in passende functies binnen overheidsorganisaties, in organisaties als rechtsbijstandsverzekeraars, incassobureaus en woningbouwverenigingen en in het bedrijfsleven. Werkveldvertegenwoordigers hebben bij het panel aangegeven dat ze de afgelopen jaren een duidelijke verbetering van het eindniveau zien, vooral wat betreft de ontwikkeling van juridische en professionele vaardigheden die passen bij de behoefte van de beroepspraktijk. Alumni hebben het panel verteld dat de opleiding hen goed heeft voorbereid op het werken als hbo-jurist in de praktijk. Zij zijn met name tevreden over de praktische vaardigheden die ze in de opleiding hebben opgedaan. De opleiding zou volgens alumni in verhouding nog meer aandacht mogen besteden aan de rol van de hbo-jurist in de zakelijke dienstverlening.

HBO-Rechten: flexibele deeltijdvariant

Gerealiseerd eindniveau

Omdat er nog geen eindwerken zijn, heeft het panel vier studentportfolio's met beroepsproducten en tentamenresultaten bestudeerd van twee modules uit de hoofdfase. Deze studentproducten behoorden tot de module Bedrijf & Recht en de module Wonen & Consumeren. Het panel is van mening dat de producten van goed niveau zijn. De producten zijn praktijkgericht en bereiden goed voor op de beroepspraktijk. De studentproducten passen bij de modules en sluiten aan bij de leeruitkomsten en bereiken daarmee de beoogde leerresultaten.

Eindoordeel over de opleiding

HBO-Rechten	Voltijdvariant	Deeltijdvariant
Standaard 1 - Beoogde leerresultaten	Voldoet	Voldoet
Standaard 2 - Onderwijsleeromgeving	Voldoet	Voldoet
Standaard 3 - Toetsing	Voldoet	Voldoet
Standaard 4 - Gerealiseerde leerresultaten	Voldoet	Voldoet

De opleiding HBO-Rechten voldoet op alle standaarden aan de basiskwaliteit van het beoordelingskader. Dit geldt zowel voor de voltijd- als de deeltijdvariant. De oordelen zijn gewogen volgens de beslisregels van de NVAO. Op basis van de positieve kwaliteit over de vier standaarden komt het panel tot een positief eindoordeel over de opleiding als geheel.

De opleiding HBO-Rechten van Hogeschool Utrecht heeft de afgelopen jaren stevig geïnvesteerd in het opzetten van een vernieuwd curriculum. Bijzonder positief is het panel over het proces van co-creatie dat de opleiding heeft opgezet met het werkveld en waar ook studenten steeds meer bij betrokken worden. De opleiding kent een sterke verbetercultuur en heeft een werkwijze ontwikkeld waarbij ze al doende en lerende het nieuwe curriculum implementeert en tegelijkertijd optimaliseert: 'building the bridge as you walk on it'.

De voltijdvariant heeft een inhoudelijk sterk en mooi samenhangend programma en biedt studenten een uitdagende leeromgeving. De komende jaren heeft het verbeteren van de transparantie en navolgbaarheid van de beoordeling van de eindwerken prioriteit.

Het programma en de leeromgeving van de flexibele deeltijdvariant is in de basis flexibel ontworpen en biedt een goede uitgangspunt om in de komende jaren uit te groeien tot een volledig flexibele opleiding. Verdere aanpassing van de leeruitkomsten en rubrics zijn nodig om toetsen met leerwegaafhankelijk bewijs mogelijk te maken.

Het visitatiepanel beoordeelt de kwaliteit van de bestaande hbo-opleiding HBO-Rechten van Hogeschool Utrecht als **positief**.

Aanbevelingen

Het panel beveelt de opleiding HBO-Rechten van Utrecht Hogeschool aan om de komende periode aan de volgende verbeterpunten te werken:

Standaard 1

Deeltijdvariant

- Houd de leeruitkomsten opnieuw tegen het licht en bekijk of deze zo geformuleerd kunnen worden dat ze minder nauw samenhangen met de gebruikte lesstof en casuïstiek van de modules, zodat het inbrengen van leerwegaafhankelijk bewijs beter mogelijk gemaakt worden.

Standaard 2

Beide varianten

- Vertaal de nadruk op professionele houdingsaspecten op meer concrete en expliciete wijze naar het onderwijsprogramma.

Volgtijdvariant

- Pas de opzet van de leerteams in overleg met studenten aan om de leeropbrengsten te verhogen.

Deeltijdvariant

- Denk samen met studenten na over een flexibelere inzet van de leerteams en zet nog sterker in op het digitale en ervarend leren.
- Gebruik de leerovereenkomst meer als levend document om studenten te stimuleren en faciliteren om een persoonlijke leerroute te volgen.

Standaard 3

Volgtijdvariant

- Volg de aanbevelingen van de eigen examencommissie op om het toetsstelsel verder te verbeteren. Geef daarbij prioriteit aan het verhogen van de transparantie en navolgbaarheid van de beoordeling van de eindwerken.

Deeltijdvariant

- Werk aan verdere flexibilisering door toetsen via leerwegaafhankelijk bewijs mogelijk te maken. Pas daartoe de rubrics aan zodat deze minder nauw verbonden zijn met de inhoud en casuïstiek van de modules en meer met de leeruitkomsten zelf.

Standaard 4

Volgtijdvariant

- Gebruik het vernieuwen van de afstudeeropzet om de eindwerken sterker te verbinden met de beroepspraktijk
- Betrek de stage bij het afstudeerprogramma, omdat hierin verschillende competenties op eindniveau beoordeeld worden. Ontwerp een coherent beoordelingssysteem voor het geheel aan onderwijsonderdelen waarin competenties op eindniveau getoetst worden, waaronder de stage, het afstudeerportfolio en het assessment.

Deel III

Bijlagen

1. Bezoekprogramma

Programma woensdag 11 december 2019

13.00 – 13.30	Inloop en ontvangst auditpanel	
13.30 – 14.00	Presentatie over de opleidingen (VT en DT)	<p><u>Docenten</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Projectleider Onderwijsinnovatie VT ▪ Projectleider Onderwijsinnovatie DT <p><u>Student</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ derdejaars VT, vooropleiding MBO <p><u>Opleidingsmanagement</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Directeur Instituut voor Recht ▪ Opleidingsmanager juridische deeltijdopleidingen ▪ Opleidingsmanager HBR VT ▪ Teamleider jaar 1 HBR VT
14.00 – 15.30	Intern overleg auditpanel. Inzien materialen toetsen, opdrachten, studiewijzers, etc.	
15.30 – 16.30 (Gesprek is in twee rondes van 30 minuten)	<p>Rondetafelgesprek (ronde 1) VT</p> <p>Thema Beroepsgericht onderwijs uit jaar 1 en jaar 2; kennis en vaardigheden</p>	<p><u>Docenten</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Docent privaatrecht, Cursuscoördinator en ontwikkelaar privaatrecht jaar 2, Leerteambegeleider, Stagebegeleider ▪ Docent bestuursrecht/senior rechter rechtbank Midden-Nederland, Ontwikkelaar bezwaarprocedure jaar 2 ▪ Docent taal en communicatieve vaardigheden, Leerteambegeleider, Stagebegeleider <p><u>Studenten</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ tweedejaars, lid Codex, vooropleiding MBO ▪ derdejaars, lid OC, stagiaire gemeente Baarn, vooropleiding havo <p><u>Werkveld</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Senior jurist ARAG, Lid werkveldcommissie, ▪ Directiesecretaris Gemeente Harderwijk, Lid werkveldcommissie en alumnus
15.30– 16.30 (Gesprek is in twee rondes van 30 minuten)	<p>Rondetafelgesprek (ronde 2) VT</p> <p>Thema Leerlijn Professional in Praktijk; Professionele houdingsaspecten</p>	<p><u>Docenten</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Docent communicatieve vaardigheden Cursuscoördinator Professional in Praktijk jaar 1, SLB-coördinator jaar 1-2, Leerteambegeleider, Stagebegeleider. ▪ Docent communicatieve vaardigheden, Cursuscoördinator Professional in Praktijk jaar 2, Leerteambegeleider, coach didactiek (voor collega's), docent-opleider Expertisecentrum Docent HBO HU, Stagebegeleider. ▪ Docent communicatieve vaardigheden, Cursuscoördinator Professional in Praktijk jaar 3 (stage), SLB-coördinator jaar 3-4, Honours coach jaar 3-4, Leerteambegeleider, Stagebegeleider. <p><u>Studenten</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ tweedejaars, vooropleiding MBO. ▪ derdejaars, stagiair bij IND, vooropleiding MBO. <p><u>Werkveld</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Juridisch adviseur, FNV Zelfstandigen, Lid werkveldcommissie en alumnus ▪ Toezichthouder Autoriteit woningcorporaties, Lid werkveldcommissie en alumnus
16.30– 17.30 (Gesprek is in twee rondes van 30 minuten)	<p>Rondetafelgesprek (ronde 3) VT</p> <p>Thema Leerlijn Recht en Vaardig; Onderzoekend vermogen en Legal Design Thinking</p>	<p><u>Docenten</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Docent recht, Cursus coördinator Recht & Vaardig jaar 1 Leerteambegeleider, Ontwikkelaar cursus Legal Design Thinking en minor Legal Design Thinking ▪ Docent bestuursrecht, Cursus coördinator Recht & Vaardig jaar 2 en 3, eerteambegeleider, Stagebegeleider, Afstudeerbegeleider ▪ Docent bestuursrecht, Afstudeercoördinator, Leerteambegeleider, Stagebegeleider, Afstudeerbegeleider ▪ Lector Toegang tot het Recht, Kenniscentrum Sociale Innovatie HU Ondervoorzitter College voor de Rechten van de Mens <p><u>Studenten</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ tweedejaars, lid OC, vooropleiding MBO ▪ derdejaars, stagiair rechtbank Den Haag, vooropleiding havo <p><u>Werkveld</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Jurist BAM Wonen en alumnus, Deelnemer pilot-cursus Legal Design Thinking ▪ Jurist Thuiswinkel.org, lid werkveldcommissie

17.30 – 17.45	Intern overleg auditpanel	
17.45– 18.30	Gespreksronde studenten VT	<u>Studenten</u> <ul style="list-style-type: none"> ▪ eerstejaars, lid OC, vooropleiding havo ▪ tweedejaars, lid Codex, vooropleiding vwo ▪ tweedejaars, vooropleiding havo ▪ derdejaars, lid OC, stagiair gemeente Baarn, vooropleiding havo ▪ derdejaars, stagiaire NS, vooropleiding havo ▪ vierdejaars, voorzitter OC, vooropleiding havo ▪ vierdejaars, lid Codex, vooropleiding havo <u>Alumni</u> <ul style="list-style-type: none"> ▪ HU 2019, Trium Notarissen, Culemborg ▪ HU 2017, student master staats- en bestuursrecht RU, Medeoprichter alumnivereniging Contineo i.o. ▪ HU 2017, Student master staats- en bestuursrecht RU, Medeoprichter alumnivereniging Contineo i.o. ▪ HU 2014, Medior juridisch consultant USG Legal
18.30	Einde van deze dag	

Programma donderdag 12 december 2019

8.30 – 09.00	Inloop auditpanel Intern overleg auditpanel. Inzien materialen toetsen, opdrachten, studiewijzers, etc.	
9.00 – 9.15	Afsluiten onderwijs overeenkomst met panel	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Opleidingsmanager juridische deeltijdopleidingen ▪ Docent communicatieve vaardigheden en sociale wetenschappen, Leerteambegeleider, studieloopbaanbegeleider, Stage begeleider voor GDW'ers, Expertdocent Communicatieve vaardigheden, Coördinator Juridisch Innovatielab van het Instituut voor Recht
9.15 – 9.45	Studentjourney 1 Thema Contact en contract, hoe we starten en wat we beloven (werving, onderwijs overeenkomst, introductie, start van de opleiding)	<u>Tafelcoördinatoren</u> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Docent sociale wetenschappen, Kwaliteitscoördinator, Leerteambegeleider, Studieloop- baanbegeleider, Wervingscoördinator ▪ Docent privaatrecht, Leerteambegeleider, studieloop- baanbegeleider ▪ Onderwijscoördinator DT
9.45– 10.15	Studentjourney 2 Thema Hoe wij leren (leerteams, integraal onderwijs met SJD, praktijkopdrachten, de praktijk, Canvas, trainingen etc.)	Docenten <u>Tafelcoördinatoren</u> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Advocaat, docent recht, Bestuurslid Legal Tech Alliantie Kwartiermaker Digitalisering en Recht van het Instituut voor Recht, Expertdocent Bedrijfsrecht ▪ Docent communicatieve vaardigheden en sociale wetenschappen, Leerteambegeleider, studieloopbaan begeleider, Stagebegeleider voor GDW'ers Expertdocent Communicatieve vaardigheden Coördinator Juridisch Innovatielab van het Instituut voor Recht ▪ Docent taal, Coördinator leerteambegeleiding en studieloopbaanbegeleiding, Leerteambegeleider, studieloopbaanbegeleider
10.15 – 10.30	Pauze	
10.30 – 11.00	Studentjourney 3 Thema Hoe wij toetsen (van leeruitkomst naar toetscriterium naar toets, kwaliteit, LOT/LOB, niveau 1 en 2, onderzoekend vermogen, portfolio's, assessments, etc.)	Docenten <u>Tafelcoördinatoren</u> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Oud-gerechtsdeurwaarder Docent recht Coördinator stage voor GDW'ers, Leerteambegeleider, studieloopbaanbegeleider, Stagebegeleider voor GDW'ers ▪ Promovenda, docent schriftelijke vaardigheden Leerteambegeleider, studieloopbaanbegeleider Stagebegeleider voor GDW'ers

11.00 – 11.30	Studentjourney 4 Thema Beantwoording van nog hangende vragen	Docenten <u>Tafelcoördinatoren</u> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Oud kandidaat-notaris, docent privaatrecht. Voorzitter curriculumcommissie juridische deeltijdopleidingen, Leerteambegeleider, studieloopbaanbegeleider ▪ Docent sociale wetenschappen, Kwaliteitscoördinator, Leerteambegeleider, studieloopbaanbegeleider, Wervingscoördinator ▪ Docent privaatrecht Afstudeercoördinator DT, Lid curriculumcommissie DT Leerteambegeleider, Studieloopbaanbegeleider ▪ Oud-gerechtsdeurwaarder, Docent recht, Coördinator stage voor GDW'ers, Leerteambegeleider, studieloopbaanbegeleider, Stagebegeleider voor GDW'ers ▪ Docent communicatieve vaardigheden en sociale Wetenschappen, Leerteambegeleider, studieloopbaan begeleider, Stagebegeleider voor GDW'ers ▪ Expertdocent Communicatieve vaardigheden, Coördinator Juridisch Innovatielab van het Instituut voor Recht ▪ Opleidingsmanager juridische deeltijdopleidingen.
11.30 – 11.45	Intern overleg auditpanel	
11.45 – 12.30	Gesprek studenten DT: Ervaringen van studenten	Studenten <ul style="list-style-type: none"> ▪ twee derdejaars HBO-Rechten ▪ drie derdejaars HBO-Rechten
12.30 - 13.15	Lunch en intern overleg auditpanel	
13.15 – 14.00	Gespreksronde docenten VT en DT	Docenten <u>Voltijd</u> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Docent taal, Leerteambegeleider, Stagebegeleider ▪ Docent privaatrecht, Stagebegeleider, Afstudeerbegeleider ▪ Docent recht/ethiek, Leerteambegeleider, Stagebegeleider ▪ Honours coördinator, Lid Examencommissie, Contactpersoon werkveld (per 1-1-2020) ▪ Docent privaatrecht, Afstudeerbegeleider, Lid Examencommissie ▪ Docent privaatrecht, Leerteambegeleider, Stagebegeleider ▪ Projectleider Juridisch Studenten Loket, lid OC ▪ Docent privaatrecht, Expertdocent procespraktijk, coördinator minor, Procespraktijk, Leerteambegeleider, Stagebegeleider, Afstudeerbegeleider <u>Deeltijd</u> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Docent communicatieve vaardigheden en sociale wetenschappen, Leerteambegeleider, studieloopbaanbegeleider, Stagebegeleider voor GDW'ers, Expertdocent Communicatieve vaardigheden ▪ Coördinator Juridisch Innovatielab van het Instituut voor Recht ▪ Jurist, advocaat, docent recht, Bestuurslid Legal Tech Alliantie, Kwartiermaker Digitalisering en Recht van het Instituut voor Recht, Expertdocent Bedrijfsrecht
14.00– 14.45	Borging Onderwijs kwaliteit en toetscyclus	Examencommissie, toetscommissie en curriculumcommissie <u>Examencommissie en toetscommissie</u> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Voorzitter examencommissie ▪ Twee leden examencommissie ▪ Een lid examencommissie & toetscommissie <u>Curriculumcommissie (VT)</u> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Drie leden curriculumcommissie (inclusief kwaliteitscoördinator) <u>Curriculumcommissie (DT)</u> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Twee leden curriculumcommissie (inclusief kwaliteitscoördinator)
14.45 – 15.00	Intern overleg auditpanel	
15.00 – 15.30	Gespreksronde management	Management <ul style="list-style-type: none"> ▪ Directeur Instituut voor Recht ▪ Opleidingsmanager juridische deeltijdopleidingen ▪ Opleidingsmanager HBR VT ▪ Teamleider jaar 1 HBR VT
15.30 – 16.30	Intern overleg auditpanel	
16.30-17.00	Terugkoppeling bevindingen auditpanel aan de opleiding	

2. Bestudeerde documenten

Het panel heeft de volgende documenten geraadpleegd en bestudeerd:

Algemeen

- Zelfevaluatie HBO-Rechten VT en DT

Beroepsprofiel en eindkwalificaties

- Landelijk beroeps- en opleidingsprofiel HBO-Rechten 2025
- Onderwijsbeleidsdocument HBR VT
- Onderwijsbeleidsdocument HBR DT

Onderwijsleeromgeving

- Bijlage cursusomschrijvingen HBO-Rechten voltijd 2019-2020
- Bijlage Studiegids Bachelor Juridische deeltijdopleidingen 2019-2020
- Curriculumoverzicht HBR DT
- Curriculumoverzicht HBR VT
- Onderwijs- en examenregeling HU 2019-2020
- Overzicht ingezet personeel
- Rendementscijfers HBO-Rechten voltijd en deeltijd.
- Selectie van handboeken en ander studiemateriaal.
- Studiegids Bachelor Juridische deeltijdopleidingen 2019-2020
- Studiegids Bacheloropleiding HBO-Rechten voltijd 2019-2020
- Studiewijzer afstuderen HBO-Rechten voltijd 2019-2020.
- Welkom bij HBO-Rechten! Introductieboekje 2019-2020.

Toetsing en beoordeling

- Jaarverslagen Examencommissie Instituut voor Recht, opleidingscommissie en werkveldadviescommissie.
- Selectie van toetsen, studentuitwerkingen, beoordelingen en beoordelingscriteria.
- Toetsbeleid HBO-Rechten voltijd 2019.
- Toetsprogramma HBO-Rechten voltijd en deeltijd 2019-2020.

Gerealiseerd eindniveau

- Aan de slag. Alumni HBO-Rechten aan het woord over de opleiding toen en hun werk nu. 2019.
- Overzicht afgestudeerden voltijdvariant 2017-2018 en 2018-2019.
- Overzicht derdejaarsstudenten deeltijdvariant cohort 2017.
- Vier studentportfolio's van de module Bedrijf en Recht (deeltijdvariant jaar 2)
- Vier studentportfolio's van de module Wonen en Consumenten (deeltijdvariant jaar 2)
- Vijftien eindwerken (onderzoeksrapport, beoordeling onderzoeksrapport en beoordeling presentatie)

2. Curriculumoverzicht

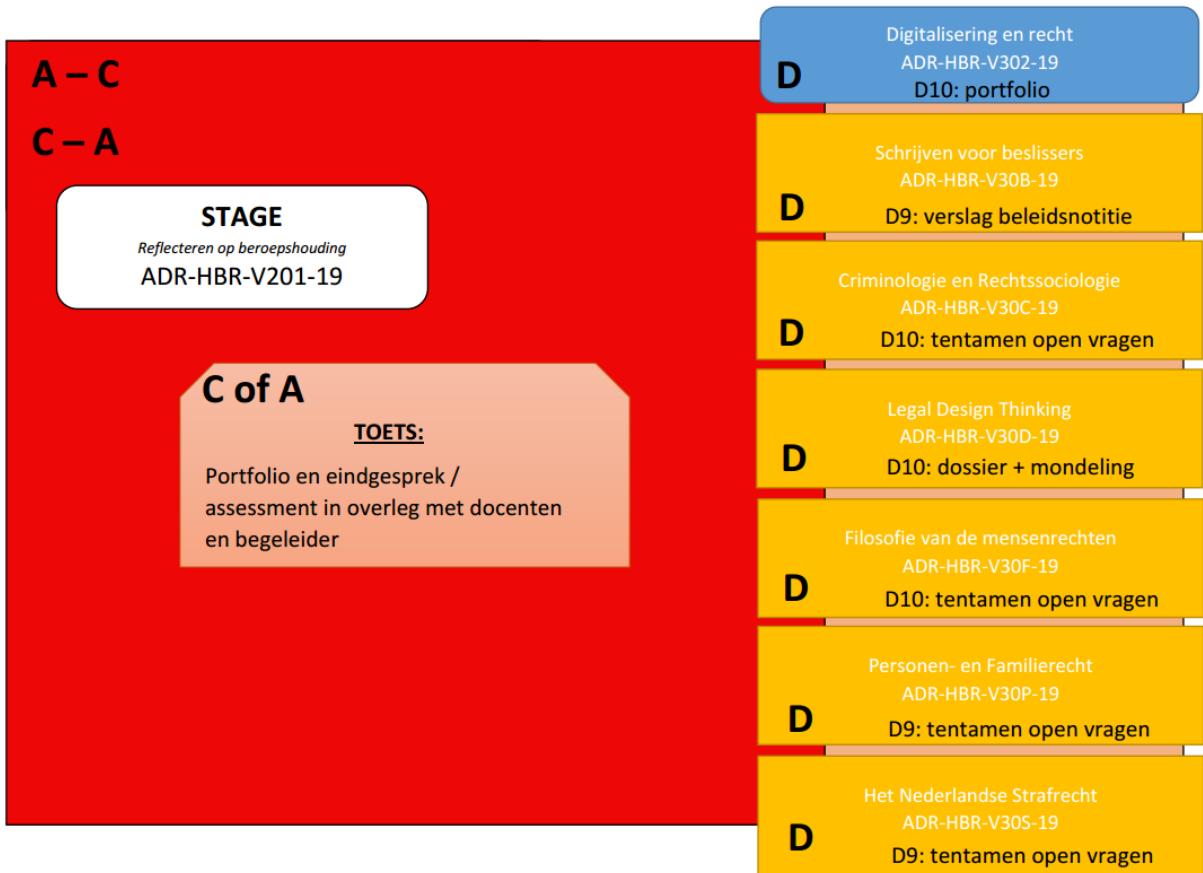
HBR-Volttijd Jaar 1

A - B TOETS B11: Verslag Portfolio: Professional in de praktijk 1		C - D TOETS D9: Verslag Portfolio: Professional in de praktijk 2	
DE PROFESSIONAL IN DE PRAKTIJK 1 <i>Reflecteren op beroepshouding</i> ADR-HBR-V111-17		DE PROFESSIONAL IN DE PRAKTIJK 2 <i>Reflecteren op beroepshouding</i> ADR-HBR-V112-17	
RECHTSSTAAT 1 <i>Staatsrecht en ethiek</i> ADR-HBR-V103-17	PRIVAATRECHT 1 <i>Verbintenissenrecht en goederenrecht</i> ADR-HBR-V106-17	PRIVAATRECHT 2 <i>Aansprakelijkheids-, consumenten- en verzekeringsrecht</i> ADR-HBR-V108-17	PRIVAATRECHT 3 <i>Europees privaatrecht en adviseren</i> ADR-HBR-V110-17
A TOETSEN: A9: Toets ethiek A10: MC staatsrecht en ethiek	B TOETSEN: B11: Opdracht werkstuk B12: MC tentamen	C TOETSEN: C9: Opdracht werkstuk C10: MC tentamen	D TOETSEN: D7: MC tentamen D9: Mondeling adviseren
RECHTSSTAAT 2 <i>Taal en gespreksvoering</i> ADR-HBR-V104-17	PUBLIEKRECHT 1 <i>Taal en bestuursrecht</i> ADR-HBR-V105-17	PUBLIEKRECHT 2 <i>Taal, bestuursrecht en staatsrecht</i> ADR-HBR-V107-17	PUBLIEKRECHT 3 <i>Europees publiekrecht</i> ADR-HBR-V109-17
A TOETSEN: A9: Mondeling intake A10: MC tentamen (taal)	B TOETSEN: B9: Tentamen beschikking herschrijven (taal) B12: MC tentamen	C TOETSEN: C9: Adviesbrief (taal) C10: Opdracht dossier	D TOETSEN: D6: MC tentamen D8: Adviesbrief
RECHT EN VAARDIG 1 <i>Strafrecht en juridische vaardigheden</i> ADR-HBR-V101-17	RECHT EN VAARDIG 2 <i>Kritisch en creatief en juridisch argumenteren</i> ADR-HBR-V102-17		
A - B TOETS A9: 1. Basisvaardigheden	B9: 2. Opdracht stappenplan	C - D TOETS C10: 1. Kritisch & Creatief 1	D8: 2. Kritisch & Creatief 2

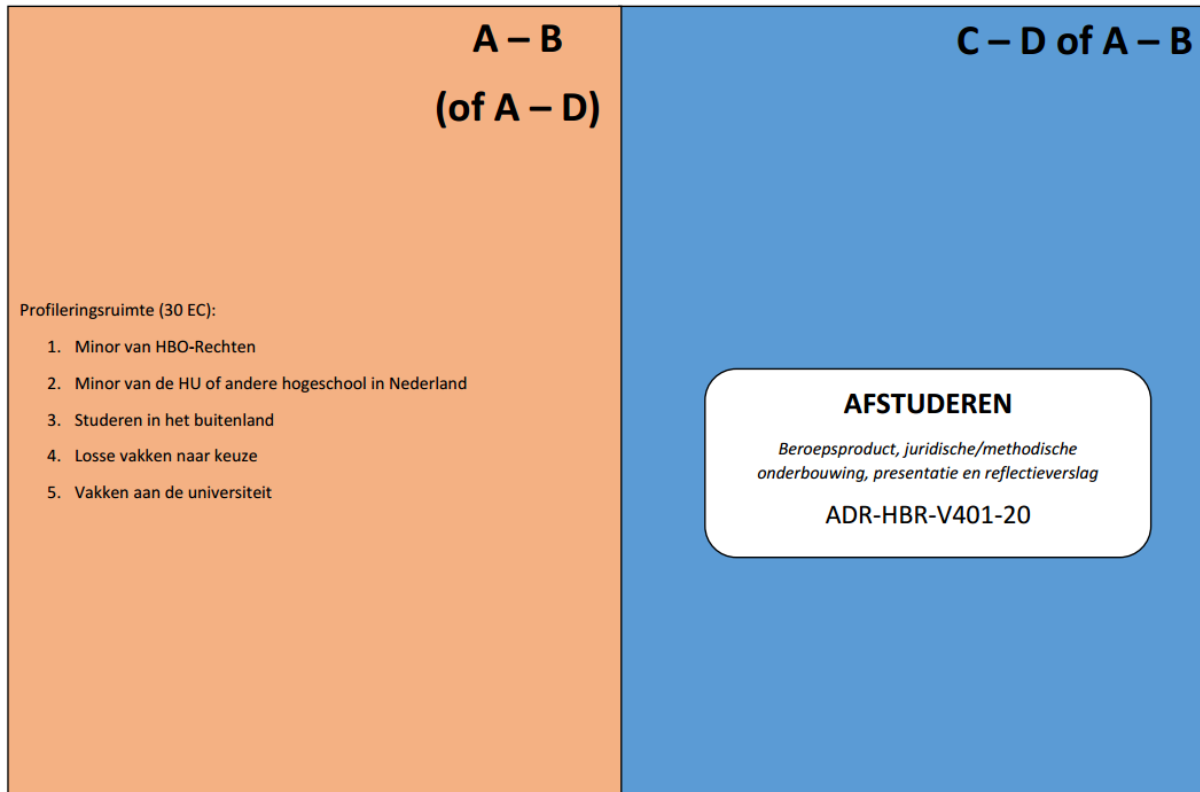
HBR-Volttijd Jaar 2

A - D TOETSEN: Portfolio en mondeling in overleg docent in periode D		
DE PROFESSIONAL IN DE PRAKTIJK 3 <i>Reflecteren en aantonen beroepshouding + eindgesprek</i> ADR-HBR-V202-18		
BEDRIJFSRECHT <i>Bedrijfskunde, ondernemingsrecht en Adviseren</i> ADR-HBR-V203-18	SOCIAAL RECHT <i>Arbeidsrecht, sociale zekerheid en ethiek</i> ADR-HBR-V204-18	BEZWAARPROCEDURE <i>Bestuursprocesrecht en pleiten</i> ADR-HBR-V205-18
A TOETSEN: A5: TT Ondernemingsrecht A9: Opdracht portfolietoets A10: Opdracht Adviseren	B TOETSEN: B9: Opdracht Take-home SR B11: TT Sociaal recht B12: Opdracht Beroepsethiek	C-D TOETSEN: C9: TT Bezwaarprocedure D6: Verslag dossier bezwaarprocedure D10: Mondeling pleiten bezwaarprocedure
		PRIVAATPROCESRECHT <i>Burgerlijk procesrecht en onderhandelen</i> ADR-HBR-V206-18
		C-D TOETSEN: C7: Mondeling onderhandelen C10: TT Burgerlijk procesrecht D7: Verslag procesdossier
RECHT EN VAARDIG 3 <i>Onderzoekvaardigheden en presenteren</i> ADR-HBR-V201-18		
A - D TOETS: B10: Opdracht Adviesplan	TOETS C8: Verslag adviesrapport	TOETS D5: Mondeling BP presenteren

HBR-Voltijd Jaar 3

HBR-Voltijd Jaar 4 (in ontwerp)

Deeltijd: HBR

HBR		periode A	periode B	periode C	periode D
propedeuse		Oriëntatie op het beroep <i>Organiseren</i>	Wonen en consumeren (basis) <i>Belangen behartigen</i>	Arbeid en inkomen (basis) <i>Adviseren</i> <i>Beslissen</i>	Digitalisering en recht <i>Analyseren</i> <i>Organiseren</i>
	hoofdphase	Bedrijf en recht <i>Organiseren*</i>		Wonen en consumeren (verdiept) <i>Belangen behartigen*</i>	Procederen civiel <i>Belangen behartigen*</i>
Gemeente en recht <i>Beslissen*</i>					
Overheid en marktwerking <i>Adviseren*</i>		Legal empowerment lab <i>Analyseren*</i> <i>Adviseren*</i>	Strafrechtketen <i>Analyseren*</i>	De praktijk <i>Competentie naar keuze*</i>	
Keuze/Minor		Keuze/Minor	Afstuderen <i>Analyseren*</i> <i>Adviseren*</i>		

* = eindniveau

Deeltijd: GDW

GDW		periode A	periode B	periode C	periode D
propedeuse		Oriëntatie op het beroep <i>Organiseren</i> <i>Integraal samenwerken</i>	Wonen en consumeren (basis) <i>Belangen behartigen</i>	Arbeid en inkomen (basis) <i>Adviseren</i> <i>Beslissen</i>	Digitalisering en recht <i>Analyseren</i> <i>Organiseren</i>
	hoofdphase	Bedrijf en recht <i>Organiseren*</i>		Wonen en consumeren (verdiept) <i>Belangen behartigen*</i>	Procederen civiel <i>Belangen behartigen*</i>
Schulden <i>Integraal samenwerken*</i>					
Persoon en recht <i>Adviseren*</i>		Legal empowerment lab <i>Analyseren*</i> <i>Adviseren*</i>	Ambtshandelingen in de praktijk <i>Beslissen*</i> <i>Analyseren*</i>		
stage-jaar	Stage en stageonderwijs <i>Beslissen*</i>				
	Afstuderen <i>Analyseren*</i> <i>Adviseren*</i>				

* = eindniveau

Deeltijd: RNK

	RNK	periode A	periode B	periode C	periode D
propedeuse		Oriëntatie op het beroep <i>Organiseren</i>	Wonen en consumeren (basis) <i>Belangen behartigen</i>	Arbeid en inkomen (basis) <i>Adviseren Beslissen Conflict hanteren</i>	Digitalisering en recht <i>Analyseren Organiseren</i>
	hoofdphase		Bedrijf en recht <i>Organiseren*</i>		Wonen en consumeren (verdieping) <i>Belangen behartigen*</i>
			Gemeente en recht <i>Beslissen*</i>		
		Persoon en recht <i>Adviseren*</i>	Legal empowerment lab <i>Analyseren* Adviseren*</i>	Notariële praktijk 1	Notariële praktijk 2 <i>Beslissen* Reguleren* Analyseren*</i>
		Keuze/Minor	Keuze/Minor	Afstuderen (30 EC) <i>Analyseren* Adviseren*</i>	
*= eindniveau					